

KLP gruppe SFCR 2023

Rapport om solvens og finansiell stilling KLP gruppe 2023
(Solvency and Financial Condition Report)

Sensitivitet: Begrenset

KLP Konsern

Rapport om solvens og finansiell stilling KLP gruppe 2023
Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap
Org. nr. 938 708 606

Sammendrag.....	4
A. Virksomhet og resultater.....	6
A.1 Virksomhet	6
A.2 Forsikringsresultat.....	7
A.3 Investeringsresultat	8
A.4 Resultat fra øvrig virksomhet.....	8
A.5 Andre opplysninger	8
B. System for risikostyring og internkontroll	10
B.1 Generelle opplysninger om systemet for risikostyring og internkontroll.....	10
B.2 Krav til egnethet	13
B.3 Risikostyringssystemet.....	14
B.4 Internkontrollsystem	18
B.5 Internrevisjonsfunksjon.....	19
B.6 Aktuarfunksjon	20
B.7 Utkontraktering.....	21
B.8 Andre opplysninger	21
C. Risikoprofil.....	22
C.1 Forsikringsrisiko	22
C.2 Markedsrisiko	24
C.3 Kredittrisiko	26
C.4 Likviditetsrisiko	26
C.5 Operasjonell risiko.....	27
C.6 Andre vesentlige risikoer	28
C.7 Andre opplysninger	28
D. Verdsettelse for solvensformål.....	29
D.1 Eiendeler	29
D.2 Forsikringstekniske avsetninger	33
D.3 Andre forpliktelser	39
D.4 Alternative verdsetningsmetoder	42
D.5 Andre opplysninger	42
E. Kapitalforvaltning	43
E.1 Ansvarlig kapital	43
E.2 Solvenskapitalkrav og minstebeløp for gruppens solvenskapitalkrav.....	46
E.3 Bruk av den durasjonsbaserte undermodulen for aksjerisiko ved beregning av solvenskapitalkravet.....	47
E.4 Forskjeller mellom standardformelen og benyttede interne modeller	48
E.5 Manglende oppfyllelse av solvenskapitalkravet	48
E.6 Andre opplysninger	48
Godkjenning	49
Templater	50

Sammendrag

Solvens II-regelverket gjelder for alle land i EU og i EØS-området. Regelverket skal blant annet gi økt beskyttelse for forsikringstakerne. Solvens II stiller krav til offentliggjøring av informasjon, blant annet gjennom denne rapporten. Rapporten skal gi opplysninger om foretakets virksomhet og resultater, systemet for risikostyring og hvordan internkontrollen i foretaket fungerer. Rapporten skal også gi opplysninger om hvilke risikoer foretaket har, hvilke metoder som benyttes for verdsettelse av både eiendeler og forpliktelser samt en oversikt over foretakets sammensetning av solvenskapitalen. Solvenskapitalen skal dekke den risikoen foretaket har påtatt seg ved hjelp av lovbestemt solvenskapitalkrav.

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap (KLP) er et gjensidig forsikringsselskap og morselskap i KLP konsernet. Foretakets hovedprodukt er offentlig tjenstepensjon. Foretaket eies av kundene som er norske kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og bedrifter med offentlig tilknytning. I konsernet inngår datterselskaper innen bank, skadeforsikring, fondsforvaltning og eiendomsforvaltning. Tallene i denne rapporten er basert på KLP og KLP Skadeforsikring AS, de selskapene i KLP-konsernet som er rapporteringspliktige under Solvens II. Videre benyttes begrepet gruppen for disse selskapene.

Systemet for risikostyring og internkontroll, slik det er organisert og operasjonalisert, anses hensiktsmessig for KLPs virksomhet. Foretakets vedtekter og gjeldende lovgivning legger til rette for en hensiktsmessig eierstyring og selskapsledelse, og gir en klar rolledeling mellom styrende organer og daglig ledelse. Foretakets øverste myndighet er generalforsamlingen. I tillegg har foretaket en foretaksforsamling som velger foretakets styre.

Risikostyringssystemet i KLP er tilpasset Solvens II og organisert etter prinsippet om de tre forsvarslinjer. Foretakets styre har, i tillegg til lovpålagt godtgjørelseskomite og revisjonsutvalg opprettet et eget risikoutvalg.

Styret har fastsatt en retningslinje for risikostyring og internkontroll samt en rekke andre retningslinjer for å sikre god risikostyring og etterlevelse av lover og regler. Retningslinjene omfatter datterselskaper der det er naturlig. Det er også fastsatt krav til styrets samlede kompetanse i tillegg til kravene til egnethet og skikkethet som også gjelder ledende ansatte og nøkkelfunksjoner i foretaket.

Utviklingen i foretakets risiko og solvenssituasjon følges opp gjennom omfattende rapportering til styret og konsernledelsen. Dette inkluderer rapportering fra alle de tre forsvarslinjene.

Konsernets vesentligste risikoer er forsikringsrisiko, markedsrisiko og kredittrisiko.

Forsikringsrisiko domineres av opplevelsesrisiko i morselskapet, det vil si risikoen for at personer som har rett til pensjonsutbetalinger fra KLP lever lenger enn forventet, og derfor krever større utbetalinger enn forventet. I tillegg er risikoen for at flere blir tidlig uføre, en betydelig forsikringsrisiko.

Over 50 prosent av kundenes midler investeres i rentebærende papirer. Det resterende er investert i aksjer og eiendom. Foretaket har betydelige buffere som muliggjør en slik allokering. Markedsrisikoen domineres av aksje- og eiendomsrisiko, samt rente og kredittrisiko. Risikoprofilen endres dynamisk ved at en handlingsregel tilpasser andelen risikable investeringer til det buffernivået foretaket har. Datterselskapene bidrar i mindre grad til den overordnede risikoprofilen med unntak av KLP Eiendom AS som forvalter morselskapets eiendomsinvesteringer.

Under Solvens II verdsettes alle eiendeler og forpliktelser til markedsverdi. Det er to hovedforskjeller i verdsettelsen av eiendeler og forpliktelser under Solvens II og i finansregnskapet til KLP. Den ene er verdsettelsen av forsikringsforpliktelsene. I Solvens II-regnskapet hensyntas virkelig rentenivå, mens i finansregnskapet benyttes garantert rente til verdsettelsen. Den andre hovedforskjellen er at obligasjoner og utlån som i finansregnskapet føres til amortisert kost, føres til virkelig verdi i Solvens II-regnskapet. Andre ulikheter skyldes ulik behandling av immaterielle eiendeler og utsatt skatt.

Solvens II-regelverket stiller krav til hvor stor solvenskapitalen må være gjennom solvenskapitalkravet. KLP benytter en overgangsregel for forsikringstekniske avsetninger til Solvens II-regelverket. Ved bruk av denne overgangsregelen, har gruppen en solvenskapitaldekning på 284 prosent per 31.12.2023. Solvensdekningen er den samme også uten overgangsregler. Solvenskapitaldekningen er godt over eget mål om minst 150 prosent solvenskapitaldekning.

Rapporten er utarbeidet for gruppen. En tilsvarende rapport er utarbeidet for KLP som livselskap og KLP Skadeforsikring AS.

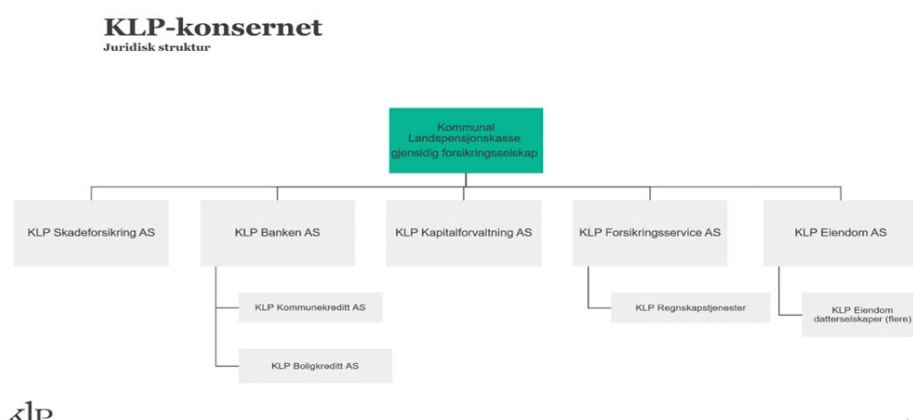

A. Virksomhet og resultater

A.1 Virksomhet

- a) Foretakets navn er Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap. Foretakets adresse er: Dronning Eufemias gate 10, postboks 400 Sentrum, 0103 Oslo
- b) Finanstilsynet har det finansielle tilsynet med foretaket. Finanstilsynets adresse er: Revierstredet 3, postboks 1187 Sentrum, 0151 Oslo
- c) Foretakets eksterne revisor er PwC, Dronning Eufemias gate 71. Kontaktperson er Stig Arild Lund, stig.lund@pwc.com.
- d) Det er kundene med offentlig tjenstepensjon i KLP som eier foretaket. Disse utgjøres av norske kommuner og fylkeskommuner, de regionale helseforetakene (RHF) med deres datterselskaper helseforetakene (HF) samt bedrifter med offentlig tilknytning
- e) Kommunal Landspensjonskasse (KLP) er morselskap i KLP konsernet. KLPs heleide datterselskaper er organisert som aksjeselskaper. Følgende heleide datterselskaper inngår i konsernet:
  - KLP Banken AS med datterselskapene:
    - KLP Boligkreditt AS
    - KLP Kommunekreditt AS
  - KLP Eiendom AS
    - KLP Eiendom datterselskaper (flere)
  - KLP Forsikringsservice AS
    - KLP Regnskapstjenester AS
  - KLP Kapitalforvaltning AS
  - KLP Skadeforsikring AS

Figur 1: Selskapsstruktur

I tillegg er verdipapirfondinvesteringer hvor KLP-konsernet har kontroll over investeringene slik at konsolideringsplikt inntreffer etter reglene i IFRS, konsolidert inn. Minoritetens andel er klassifisert som gjeld.

Konsolidering

I solvensbalansen er gruppens livs- og skadeforsikringsvirksomhet gjennom morselskapet KLP og datterselskapet KLP Skadeforsikring AS fullkonsolidert.

KLP sitt konsernregnskap ble omfattet av regnskapsstandardene IFRS 17 forsikringskontrakter og IFRS 9 Finansielle instrumenter fra 1. januar 2023. Konsernet har rapportert etter dette i kvartalsregnskapene for 2023. Årsregnskapet for 2023 blir det første årsregnskapet hvor også et fullt sett med noter til konsernregnskapet iht. disse standardene vil inngå.

KLP avlegger årsregnskap etter IFRS Accounting Standards®, mens gruppeberegningene for Solvens II baseres på selskapsregnskapene og de prinsippene disse er avlagt etter. Det vil derfor være avvik mot konsernbalansen.

Øvrige virksomhetsområder inngår som aksjeinvestering i konsernbalansen, der disse er vurdert etter egenkapitalmetoden. Det betyr at inntjeningen fra disse virksomhetene inngår i konsernets resultat og verdien på aksjeinvesteringen. Eventuelle utdelinger fra disse virksomhetene reduserer aksjeverdien. Disse aksjene behandles som strategiske aksjer i beregning av solvenskapitalkrav. Ansvarlig kapital fra bank- og kapitalforvaltningsselskapene inngår som ansvarlig kapital i konsernet. Samtidig tas kapitalkravene fra disse virksomhetene også inn i konsernets kapitalkrav.

I den regnskapsmessige konsernbalansen er alle virksomhetene fullkonsolidert.

- f) Konsernets hovedprodukt er offentlig tjenestepensjon. Konsernet er også en stor leverandør av skadeforsikringer, banktjenester og fondsprodukter. Eiendomsselskapet KLP Eiendom AS er et av Nordens største eiendomsselskaper. Med unntak av eiendomsvirksomheten, der en del eiendom er utenfor landets grenser, har KLP utelukkende virksomhet i Norge.

A.2 Forsikringsresultat

Risikoresultatet i KLP for 2023 er lik 648 millioner kroner. Av risikoresultatet tildeles 594 millioner kroner til kundenes premiefond, mens 54 millioner kroner er benyttet til styrking av premiereserven i Pensjonsordningen for sykehusleger.

Risikoresultatet viser hvordan utviklingen av dødelighet og uførhet i forsikringsbestanden har vært sammenlignet med forventningene som er lagt til grunn ved den årlige premiefastsettelsen.

I 2023 har uførheten vært høyere enn antatt og risikoresultat uførhet utgjør minus 280 millioner kroner.

Samlet for KLPs ordninger har dødeligheten har vært høyere enn antatt og risikoresultat overlevelse er på 842 millioner kroner. Risikoresultat knyttet til etterlattedekninger er på 85 millioner kroner.

Dødelighetsgrunnlaget i pensjonsordningen for sykehusleger styrkes fra 01.01.2024. Samtidig endres også forutsetning om reaktivering for kvinner i denne ordningen. Reservestyrkingen utgjør 2 528 millioner kroner, og er gjennomført i regnskapet for 2023.

For å administrere pensjonsordningene, krever foretaket inn kostnadselement i premiene. Dette elementet inngår i foretakets administrasjonsresultat som omhandles i kapittel A.5

A.3 Investeringsresultat

Gruppens finansielle eiendeler forvaltes i ulike porteføljer. Finansielle eiendeler som tilsvarer forsikringsforpliktelsene i livsforsikring forvaltes i porteføljer der avkastningen i all hovedsak tilfaller kundene. Kundeporteføljen består nå av porteføljer der foretaket har garantert kundene en avkastning. Forvaltning av øvrige finansielle eiendeler er inndelt i ulike porteføljer hvor avkastningen i sin helhet tilfaller foretaket.

Tabell 2: Inntekter fra investeringer i offentlig tjenestepensjon i gruppen. Tall i milliarder kroner.

Porteføljer	2023	2022
Offentlig tjenestepensjon	42,7	-7,6

Kostnadene knyttet til forvaltning av kundeporteføljen var 231 millioner kroner i 2023. For alle produkter belastes premieelement som skal dekke foretakets kostnader forbundet med å forvalte kapitalen. Disse elementene inngår i foretakets administrasjonsresultat. I offentlig tjenestepensjon tar foretaket i tillegg en rentegarantipremie som betaling for rentegarantien. Disse elementene er omtalt under kapittel A.5 under tabell 3, Resultatelementer i selskapsporteføljen.

Nærmere detaljer om investeringsresultatene gis i SFCR-rapportene for henholdsvis KLP og KLP Skadeforsikring AS.

A.3.1 Investeringsresultat som tilfaller konsernet

Gruppens øvrige eiendeler som primært er investeringer i selskapsporteføljen utgjorde totalt 43,8 milliarder kroner per 31.12.2023. Finansinntektene i disse porteføljene utgjorde 1,3 milliarder kroner i 2023 mot 1,1 milliarder i 2022. Kostnader knyttet til forvaltning av selskapsporteføljen var 15 millioner kroner i 2023. Avkastning på porteføljene og kostnader ved å forvalte denne, inngår i totalresultat til gruppen.

Nærmere detaljer gis i SFCR-rapportene for henholdsvis KLP og KLP Skadeforsikring AS.

A.4 Resultat fra øvrig virksomhet

Alle vesentlige inntekter og utgifter er inkludert i det foregående.

A.5 Andre opplysninger

I kapitlene over er forsikringsresultat (risikoresultat) og investeringsresultat for KLP og forsikringsresultat for egen regning for KLP Skadeforsikring AS. For KLP vil et positivt risikoresultat og et positivt investeringsresultat i kundeporteføljen tilfalle kundene. Tilsvarende negative resultat blir belastet foretakets egenkapital. Rentegarantipremie og administrasjonsresultatet inngår i foretakets årlige resultat sammen med avkastningen i selskapsporteføljen. KLP er et gjensidig eiet foretak. De nevnte størrelsene bidrar til at veksten i egenkapitalen følger veksten i pensjonsforpliktelsene. Tabellene under viser størrelsen på rentegarantipremien og administrasjonsresultatet for 2023 og 2022 i KLP. Nødvendig vekst i egenkapitalen utover dette sikres ved at det i tillegg kalles inn et årlig egenkapitaltilskudd fra eierne.

Tabell 3: Resultatelementer i selskapsporteføljen for KLP. Beløp i millioner kroner.

Resultatelementer	2023	2022
Rentegarantipremie	291	266
Administrasjonsresultat	144	-17
Sum	435	250

B. System for risikostyring og internkontroll

Beskrivelsen i dette kapitlet dekker KLP både som selskap og som konsern. Kapitlet er identisk med tilsvarende kapittel i KLPs SFCR.

Systemet for risikostyring og internkontroll, slik det er organisert og operasjonalisert, anses hensiktsmessig for KLPs virksomhet i forhold til arten, omfanget og kompleksiteten av risikoene.

B.1 Generelle opplysninger om systemet for risikostyring og internkontroll

B.1.1 Struktur i KLPs administrasjons-, ledelses og kontrollorgan

Foretakets vedtekter og gjeldende lovgivning legger til rette for en hensiktsmessig eierstyring og selskapsledelse, og gir en klar rolledeling mellom styrende organer og daglig ledelse.

Generalforsamlingen

KLP har en bred eierstruktur. Medlemmer av generalforsamlingen utpekes gjennom valg møter i de relevante valgkretsene, hvor alle eiere er invitert. Stemmerett beregnes ut fra det enkelte medlems andel av foregående års ordinære premie. I generalforsamlingen har hver enkelt utsending én stemme.

Generalforsamlingen er foretakets øverste myndighet, og består av valgte representanter for foretakets eiere.

Til generalforsamlingen for 2022 og 2023 er det valgt 170 utsendinger fra 15 valgkretser. Fylkeskommunene og kommunene i hvert fylke utgjør 10 av valgkretsene. De fire regionale helseforetakene med datterselskaper, utgjør hver sin valgkrets. Bedriftene utgjør til sammen én krets. I hver valgkrets avholdes det valg møte som velger utsendinger til generalforsamlingen. Generalforsamlingen skal godkjenne årsregnskapet og årsberetningen for foretaket og konsernet, herunder anvendelse av overskudd eller dekning av underskudd. Videre har generalforsamlingen som oppgave å velge 24 av foretaksforsamlingens 45 medlemmer, samt fastsettelse av godtgjørelse til foretaksforsamlingen.

Foretaksforsamlingen

Foretaksforsamlingen består av 45 medlemmer, hvorav 24 velges av generalforsamlingen. Videre oppnevnes seks representanter av arbeidstakerorganisasjonene i kommunal sektor. 15 representanter velges av og blant de ansatte i konsernet. Foretaksforsamlingen har i hovedsak de samme oppgaver som påligger en bedriftsforsamling etter allmennaksjelovens bestemmelser, å føre tilsyn med styret og konsernsjefens forvaltning av foretaket. Foretaksforsamlingen velger styre og styreleder. De av foretaksforsamlingens medlemmer som er valgt av generalforsamlingen, velger fem styremedlemmer med varamedlem, mens den samlede foretaksforsamling velger styrets leder og nestleder. Foretaksforsamlingen velger en valgkomité med fire medlemmer og et varamedlem.

Styret i KLP (Konsernstyret)

Styret er et kollektivt organ som skal ivareta foretakets og eiernes interesser. Styret skal følge opp konsernets etterlevelse av virksomhetsregelverk og konsesjonskrav. Styret skal sørge for en forsvarlig organisering av virksomheten, fastsette retningslinjer, planer og budsjetter, holde seg orientert om foretakets økonomiske stilling og plikter, og påse at virksomheten, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og foretakets virksomhet for øvrig. Styret består av åtte medlemmer som velges for to år av gangen. Fem styremedlemmer med inntil like mange

varamedlemmer, velges av de medlemmene i foretaksforsamlingen som er valgt av generalforsamlingen. To medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte i KLP. Ett medlem med varamedlem oppnevnes av den arbeidstakerorganisasjon eller forhandlingssammenslutning som har flest medlemmer i pensjonsordningene. I tillegg oppnevnes to observatører fra de organisasjonene som er nummer to og tre med hensyn til antall medlemmer. Konsernsjefen er ikke medlem av styret.

Konsernsjefen

Konsernsjefen står for den daglige ledelsen av KLP sin virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Konsernsjefen rapporterer til foretakets styre. Konsernsjefens ansvar og oppgaver er gitt i instruks vedtatt av styret.

Konsernledelsen

Konsernledelsen er satt sammen av lederne for de ulike divisjonene i KLP, og består av åtte erfarne personer, i tillegg til Konsernsjefen, med bred bakgrunn fra norsk næringsliv og offentlig sektor. Konsernledelsen er det øverste ledelsesnivået i KLP, og har ansvaret for den funksjonelle styringen av foretaket.

Styrets arbeidsutvalg

Styret har tre arbeidsutvalg, et godtgjørelsesutvalg, et revisjonsutvalg og et risikoutvalg. Utvalgene treffer ikke beslutninger på vegne av styret, men fremlegger sine vurderinger og anbefalinger til styret.

Godtgjørelsesutvalg

Godtgjørelsesutvalget er et saksforberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styrets behandling av kompensasjonsspørsmål. Finanstilsynet ga i 2011 tillatelse til et felles godtgjørelsesutvalg i KLP-konsernet. På bakgrunn av dette fungerer utvalget også for de styrer i KLP-konsernet som etter loven skal ha godtgjørelsesutvalg. Utvalget har blant annet ansvaret for å tilrettelegge for at kravene i lov og forskrift om godtgjørelsesordninger i finansforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond, overholdes for de foretakene i KLP-konsernet som er underlagt dette regelverket.

Revisjonsutvalg

Revisjonsutvalget er et saksforberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret. Utvalget er opprettet i samsvar med kravene til et revisjonsutvalg som følger av forsikringsvirksomhetsloven. Utvalget skal bistå i å kvalitetssikre styrets arbeid knyttet til finansiell rapportering og bærekraftsrapportering, revisjon, risikostyring og internkontroll.

Risikoutvalg

Utvalget fungerer som risikoutvalg for styret i KLP. Risikoutvalgets hovedoppgaver er å bistå styret med å overvåke og styre foretakets samlede risiko, samt vurdere om foretakets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivå og omfang av den samlede virksomheten i konsernet. Utvalget skal videre sikre at foretaket har gode systemer for internkontroll og risikostyring, og at andrelinjefunksjonene fungerer tilfredsstillende. Utvalget skal også påse at det foreligger tilfredsstillende organisering, klar organisasjonsstruktur, hensiktsmessig ansvarsfordeling og arbeidsfordeling mellom utøvende og kontrollerende funksjoner. Risikoutvalget skal bistå styret ved å forberede styrebehandlingen i øvrige saker som angår risikostyring.

Risikostyringskomité

Konsernsjefen har etablert en komité som er hans rådgivende organ i saker som angår foretakets overordnede risiko og solvens. Komitéen behandler samlet risikovilje, strategi for samlet risiko, og risikoeksponering på alle vesentlige risikofaktorer, herunder markedsrisiko, forsikringsrisiko og operasjonell risiko.

Nøkkelfunksjoner

Risikostyringsfunksjonen, compliancefunksjonen, aktuarfunksjonen og internrevisor er nøkkelfunksjonene i KLP. Styret sikrer at disse har nødvendig myndighet, ressurser og uavhengighet gjennom styrevedtatte retningslinjer for hver av funksjonene. Retningslinjene gir leder for hver funksjon rett til å rapportere direkte til styret i saker som angår deres ansvarsområde. Nøkkelfunksjonene utarbeider kvartalsvise og årlige rapporter som behandles av styret.

B.1.2 Eventuelle vesentlige endringer i systemet for risikostyring og internkontroll, som er foretatt i rapporteringsperioden

Det er ikke foretatt vesentlige endringer i systemet for risikostyring og internkontroll i løpet av rapporteringsperioden.

B.1.3 Godtgjøringspolitikk

Prinsipper

Styret har tidligere vedtatt overordnede belønningsprinsipper i KLP og utfyllende retningslinjer for KLP Kapitalforvaltning AS. Godtgjøringsregelverket ble senest behandlet og revidert i styremøtet til KLP 14. november 2023.

I henhold til finansforetaksloven og verdipapirfondloven med tilhørende forskrifter, har styret i KLP fastsatt og sørget for at foretaket til enhver tid har, og praktiserer, retningslinje og rammer for en godtgjøringsordning som gjelder hele foretaket inkludert datterselskaper.

KLP-konsernet skal ha konkurransedyktige lønns- og ansettelsesbetingelser sammenliknet med tilsvarende selskap, men uten å være lønnsledende. Godtgjøringsordningen skal være utformet slik at den er kostnadseffektiv for konsernet.

Konsernets godtgjøringsordninger skal være åpne og prestasjonsbaserte, slik at de i så stor grad som mulig oppleves som rettferdige og forutsigbare. Det skal være samsvar mellom avtalte krav til prestasjon og den godtgjørelse som gis.

Godtgjørelse basert på resultater

Det gis ikke individuelle eller kollektive godtgjørelser (bonus) til de ansatte ut fra KLPs resultater. I KLP Kapitalforvaltning AS har porteføljeforvalterne og deres ledere bonusavtaler.

Prinsipper for avlønning

KLP har overordnede retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse. Fast grunnlønn er hovedelement i den samlede godtgjørelsen, som forøvrig består av forsikrings- og pensjonsordninger og naturalytelser. Datterforetaket KLP Kapitalforvaltning AS opererer i markeder hvor deler av lønnen er basert på oppnådde resultater, og tilbyr derfor lønn som delvis er resultatavhengig for ansatte som har direkte resultatansvar. I tråd med regelverket fordeles utbetaling av en slik lønn over flere år og er delvis tilknyttet verdiutviklingen i utvalgte verdipapirfond, siden KLP som gjensidig foretak ikke har egne børsnoterte egenkapitalinstrumenter. Det er ikke prestasjonslønn i andre deler av konsernet eller i konsernledelsen.

Pensjonsordning

Alle ansatte i KLP er medlemmer av KLPs pensjonsordning.

Frem til 01.05.2013 hadde KLP i tillegg en ordning med «Pensjon for lønn over 12 G¹».

Denne ordningen er endret:

- Personer som ansettes i KLP etter 30.04.2013 omfattes ikke av ordningen.

---

¹ Folketrygdens grunnbeløp

- Personer som er ansatt før 30.04.2013 og som per i dag har lønn under 12 G, vil ikke bli omfattet av ordningen selv om de på et senere tidspunkt får lønn over 12 G.
- For personer som har en lønn over 12 G per 30.04.2013 gjelder følgende ordning: «De som har lønn ut over 12 G, har en tilleggsdekning som medfører at også fast lønn ut over 12 G medregnes fullt ut som pensjonsgivende. Denne ordningen gjelder kun for medlemstid opptjent direkte i KLP. Dersom pensjonen beregnes etter deltid opptjent som ansatt i KLP, skal også pensjonsgrunnlaget utover 12 G reduseres tilsvarende»

B.1.4 Transaksjoner med nærstående

KLP har transaksjoner med øvrige foretak i KLP-konsernet samt medlemmer av administrasjons-, ledelses- eller kontrollorganet. Dette er transaksjoner som er en del av de produkter og tjenester som tilbys av KLP eller KLPs datterselskap til sine kunder. Transaksjonene inngås til markedsmessige betingelser og omfatter tjenestepensjon, skadeforsikring, bankinnskudd, utlån, kapitalforvaltning og fondssparing.

B.2 Krav til egnethet

B.2.1 Foretakets krav til egnethet

Selskapene i KLP-konsernet sikrer at ledere av virksomheten og andre i virksomheten som innehar sentrale funksjoner samt nøkkelfunksjonene, er egnet og skikket for å ivareta sine arbeidsoppgaver og ansvarsområder som fremgår av den enkeltes stillingsbeskrivelse.

Styrene i selskapene i KLP-konsernet har vedtatt, og reviderer årlig en retningslinje for egnet- og skikkethet. Retningslinjen inneholder kvalifikasjonskrav som skal sikre hensiktsmessig mangfold av kvalifikasjoner, kunnskap og relevant erfaring for å sikre at foretaket er ledet og ført tilsyn med på en profesjonell måte.

Styrene i KLP-konsernet skal som en del av kvalifikasjonskravet ha tilstrekkelig innsikt og forståelse til å kunne stille spørsmål til administrasjonens vurderinger, forholde seg kritisk til svarene og til å kunne iverksette nødvendige tiltak. Det samlede styret i KLP bør minst ha kvalifikasjoner innen områdene:

- Forsikrings- og finansmarkedet
- Forretningsmodell og -strategi
- Virksomhetssystemet, herunder forståelse av de risikoer virksomheten er utsatt for og evne til å håndtere disse
- Finansiell og aktuariell analyse
- Regulatoriske rammer og krav
- Samfunnsforståelse
- Kunde- og produktkompetanse.

B.2.2 Foretakets prosess for vurdering av egnethet

Vurdering av egnethet gjøres av lederen for den enkelte stillingsinnehaver. Personer som skal vurderes, må fremlegge utfylt og signert skjema for opplysninger til bruk i fastsatt vurdering fra Finanstilsynet. De aktuelle personene vurderes ved ansettelse/valg, eller ved spesielle situasjoner. Det skal årlig avgis en bekreftelse på at ikke nye forhold har oppstått etter siste vurdering/bekreftelse. Dette er særlig aktuelt i forhold tilandel.

Alle personer i konsernledelsen, nøkkelfunksjoner og styret skal oppfylle krav til skikkethet (andel). I tillegg vurderes egnethet og skikkethet for hvitvaskingsansvarlig og personer som er direkte beskjeftiget med og ledere med ansvar for forsikringsdistribusjon. For personer som nevnt ovenfor, vurderer KLP følgende forhold:

- Straffbare forhold
- Sanksjoner mot foretak
- Administrative sanksjoner og gebyrer
- Økonomisk situasjon
- Skattemessige forhold
- Andre forhold

Personer som skal vurderes, må fremlegge kopi av politiattest som ikke er eldre enn tre måneder. Det kan også innhentes informasjon fra de offentlig tilgjengelige registrene Konkursregisteret og Regnskapsregisteret.

Dersom det foreligger overtredelse på noen av de ovennevnte punkter, gjøres en individuell vurdering. Det legges til grunn et forholdsmessighetsprinsipp hvor overtredelsens karakter, overtredelsens alvorlighet, hvorvidt det foreligger en endelig avgjørelse, antallet overtredelser, den aktuelle personens etterfølgende opptreden og tidsaspektet er vesentlige kriterier.

B.3 Risikostyringssystemet

B.3.1 Risikostyringssystemet. Strategier, prosesser og rapporteringsrutiner

Risikostyringssystemet i KLP er implementert gjennom retningslinjer, strategier, reglement og rapporteringsrutiner. Mandater, instruksjoner og stillingsbeskrivelser for de ulike rollene inngår også i systemet.

Retningslinjer

Retningslinje for risikostyring fastsetter krav til risikostyringen. Den gir blant annet føringer for risikovilje og formål for Strategi for samlet risikostyring. Foretaket har utarbeidet et omfattende sett av retningslinjer, regelverk og instruksjoner som sikrer god risikostyring gjennom hensiktsmessige og grundige prosesser og prosedyrer. Retningslinjene revideres årlig og godkjennes av styret.

De ulike retningslinjene har ulike virkeområder. Enkelte retningslinjer gjelder hele konsernet, og vedtas i datterselskapenes styre med eventuelle nødvendige tilpasninger til selskapsspesifikke forhold. Andre retningslinjer gjelder så langt de passer, og danner utgangspunkt for datterselskapenes egne retningslinjer. I tillegg vil hvert enkelt datterselskap ha egne retningslinjer for å regulere forhold som er spesifikke for foretakets virksomhet og de lover og regler foretaket er underlagt.

Strategier

Den samlede risikoen i foretaket deles gjerne inn i tre hovedkategorier, investeringsrisiko, forsikringsrisiko og operasjonell risiko (herunder strategisk risiko og omdømmerisiko).

Strategi for samlet risikostyring fastsetter parameter for styring av samlet risiko i tråd med risikoviljen og legger strategi for håndtering av samlet risiko. Strategien innbefatter også en egen bufferstrategi. I tillegg legges overordnet strategi for de nevnte hovedkategorier av risiko med føringer som implementeres i de spesifikke strategiene.

Kapital-, beredskaps- og gjenopprettingsplanen beskriver kapitalstyringen og inneholder også beredskaps- og gjenopprettelsesplan for kapitaldekningen. Kapitalplanen utarbeides parallellt med deler av prosessen for egenvurdering av risiko og solvens (ORSA-prosessen), og legger langsiktige føringer for foretakets kapitalstyring.

Kapitalforvaltningsstrategien setter mål for styringen av investeringsrisikoen, herunder markedsrisiko, konsentrasjonsrisiko og bærekraftsrisiko, samt gir rammer for allokering og føringer for foretakets dynamiske strategi for eksponering mot risikable aktiva (handlingsregelen). I tillegg omhandles likviditetsstrategien. Mål for investeringsrisiko er i tråd med overordnet risikomål gitt i Strategi for samlet risikostyring.

Strategi for forsikringsrisiko setter mål og rammer for styring av forsikringsrisiko, herunder biometrisk risiko, kostnadsrisiko, avgangsrisiko og katastroferisiko, i tråd med overordnet risikomål gitt i Strategi for samlet risikostyring.

Mål og rammer for operasjonell risiko, samt krav til effektiv risikostyring og internkontroll i enhetene og foretaket som helhet, fastsettes i Strategi for samlet risikostyring. Operasjonell risiko vurderes på bakgrunn av den årlige prosessen for risikostyring og internkontroll, se kapittel B.4.1

Alle strategiene legges frem for styrets godkjenning hvert år i løpet av høsten.

Reglement

KLP har diverse reglement med utspring fra retningslinjene. Disse er mer operative i sine føringer og beskrivelser enn retningslinjene.

Rapportering

Rapportering av risiko i KLP skjer på mange nivåer. I hvert styremøte inkluderer konsernsjefen aktuelle tema i sin orientering. I tillegg er en egen orientering om risikostyring og kapitalforvaltning fast sak på agendaen. Styret mottar også en detaljert månedsrapport om konsernets utvikling.

Andrelinjefunksjonene utarbeider kvartalsvise rapporter fra sine områder som styret behandler. I tillegg utarbeider aktuarfunksjonen og en årligrapport. Risikostyringsfunksjonen koordinerer gjennomføringen av foretakets egenvurdering av risiko og solvens og sammenstiller ORSA²-rapporten.

I risikostyringskomitéen følges utviklingen i handlingsregelen opp i hvert møte.

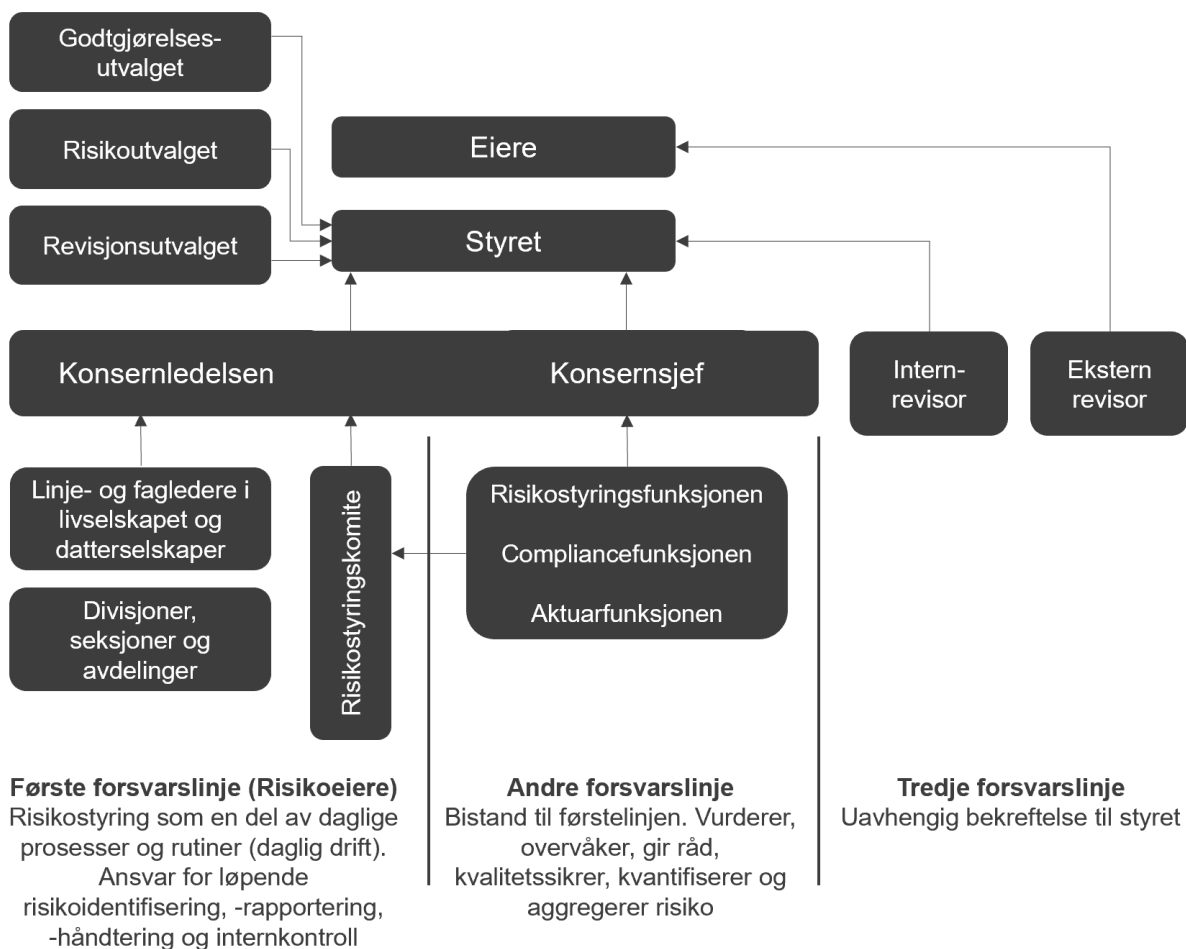
B.3.2 Organisering av risikostyringssystemet

Risikostyringssystemet i KLP er organisert etter prinsippet om de tre forsvarslinjer. Dette er i tråd med moderne prinsipper for risikostyring og er tilpasset kravene i Solvens II-regelverket. Organiseringen er illustrert i figuren under:

Figur 2: Risikostyringssystemet i KLP

---

² Own risk and solvency assessment

Førstelinjen – Risikostyring og forretningsdrift

Alle ledere og ansatte i de operasjonelle enhetene og datterselskapene utgjør førstelinjen. De har det primære ansvaret for god risikostyring gjennom sitt ansvar for å utføre sitt arbeid i tråd med fullmakter, instruksjoner og retningslinjer. Ledere har også plikt til å etablere forsvarlige rutiner og kontrolltiltak innenfor sine områder.

Andrelinjen – Overvåking og kvalitetssikring

Kontrollfunksjonene som utgjør andrelinjen er risikostyringsfunksjonen, compliancefunksjonen og aktuarfunksjonen. For nærmere beskrivelse av compliancefunksjonen og aktuarfunksjonen se henholdsvis kapittel B.4 og B.6.

Risikostyringsfunksjonen ledes av Chief Risk Officer (CRO) som rapporterer til konsernsjefen. Risikostyringsfunksjonens hovedoppgave er til enhver tid å ha oversikt over den overordnede risikosituasjonen i foretaket og sikre god risikostyring i alle deler av virksomheten. Risikostyringsfunksjonen har et overordnet ansvar for å overvåke risikoen i konsernet, herunder risikostyringssystemet. Gjennomføringen av egenvurdering av risiko og solvens er en viktig oppgave for risikostyringsfunksjonen, se kapittel B.3.3.

Leder for Aktuarfunksjonen er organisert som en integrert del av risikostyringsfunksjonen. For å sikre aktuarfunksjonens uavhengighet i forhold til CRO, rapporterer aktuarfunksjonen kvartalsvis direkte til konsernsjefen. Andrelinjefunksjonene har også rett til å rapportere direkte til styret i saker som angår deres ansvarsområder.

Tredjelinjen – Uavhengig bekreftelse

Uavhengig bekreftelse utføres av konsernets egen enhet for internrevisjon samt foretakets eksternrevisor. Internrevisjonsfunksjonen er nærmere beskrevet i kapittel B.5.

Risikostyringskomiteen

Konsernsjefen har etablert en komité som er hans rådgivende organ i saker som angår foretakets overordnede risiko og solvens. Komiteen administreres av CRO.

I komiteen deltar konserndirektør Økonomi og Finans og de direktørene som er sentrale i foretakets risikostyring samt aktuarfunksjonen.

Komiteen behandler saker som angår foretakets totale risikovilje og risikoeksponering. Dette omfatter vurdering av investeringsrisiko, forsikringsrisiko og operasjonell risiko, inkludert bærekraftsrisiko og omdømmerisiko. Komiteen støtter CRO i gjennomføringen av foretakets egenvurdering av risiko og solvens, ORSA-prosessen, og behandler årlig de viktigste forutsetningene som benyttes i beregningen av foretakets kapitaldekning.

B.3.3 Egenvurderingen av risiko og solvens

B.3.3.1 Prosess

Krav til prosessen for egenvurdering av risiko og solvens (ORSA) er fastsatt av styret i en egen retningslinje. Retningslinjen definerer hovedprinsipper for prosessen, krav til gjennomføring, ansvarsfordeling, resultatkrav og krav til dokumentasjon. Prosessen gjennomføres gjennom året med endelig behandling på styremøte i desember.

ORSA prosessen bygger i stor grad på ulike beslutningsgrunnlag, interne notater og saker knyttet til foretakets mål og risikoprofil. Dette inkluderer styrevedtatte retningslinjer, årlige strategier for ulike kategorier av risiko, samt temasaker relatert til foretakets risikoprofil. Vurderingen av operasjonell risiko baseres på risikoer identifisert i årlig gjennomgang av risikostyring og internkontroll. Andre saker som ORSA naturlig bygger på er blant annet årsregnskapet og rapporter fra andrelinjefunksjonene, samt relevante revisjonsrapporter fra Internrevisjonen.

B.3.3.2 Gjennomføring og godkjenning

Risikostyringsfunksjonen koordinerer gjennomføringen av ORSA-prosessen samt utarbeider rapporten. Prosessen følger et etablert sett av oppgaver som starter med innledende diskusjoner i Risikostyringskomiteen. Her identifiseres momenter det skal legges vekt på i årets prosess, gjerne med bakgrunn i evalueringer og tilbakemeldinger på prosessen fra året før.

Plan for ORSA behandles av styret på våren. Arbeid med sensitivitetstester, scenarioanalyser og spesielt utvalgte momenter foregår frem til rapporten ferdigstilles. Det gjennomføres en integrert prosess for KLP som foretak og som konsern og rapporten dekker hver av disse.

Styret vedtar plan for ORSA, behandler retningslinje for ORSA, behandler resultatene og godkjenner rapporten. Dette sikrer styrets eierskap til prosessen. Styrets risikoutvalg gjennomfører i tillegg en utvidet behandling av plan for ORSA og ORSA-rapportene og gir styret sine anbefalinger.

Det skal gjennomføres ekstraordinær ORSA ved vesentlige endringer i KLPs risikoprofil. Ansvar for løpende å vurdere en ekstraordinær ORSA er tillagt leder for risikostyringsfunksjonen (CRO), mens beslutningen og ansvar for å orientere styret er tillagt konsernsjefen i KLP.

B.3.3.3 Fastsettelse av eget kapitalbehov

Styret fastsetter sitt kapitalbehov basert på de vurderinger som gjøres i ORSA-prosessen, herunder om solvenskapitalkravene er tilstrekkelig tilpasset KLP.

Forutsigbarhet er viktig for KLPs kundeeiere slik at det skal være lav sannsynlighet for å måtte kalle inn ekstraordinær egenkapital for å styrke solvensposisjonen. Målet er derfor satt vesentlig høyere enn det regulatoriske kravet på 100 prosent.

B.4 Internkontrollsystem

B.4.1 KLPs internkontrollsystem

Internkontroll handler om systematisk oppfølging av virksomheten. Hensikten med god internkontroll er å sikre effektive prosesser og rutiner for å ivareta virksomhetens mål. En viktig del av internkontrollsystemet i KLP er å håndtere eventuelle risikoer som kan hindre foretaket i nå sine mål på en kostnadseffektiv måte og i tråd med gjeldende rammeverk for virksomheten.

Både risikostyring og internkontroll sikrer at KLP når sine mål gjennom identifisering og analyse av relevante risikoer som kan hindre måloppnåelse, samt gjennom iverksetting av effektive tiltak for å håndtere, kontrollere og rapportere risikoene. Styret i KLP har fastsatt retningslinje for risikostyring og retningslinje for operasjonell risiko og interkontroll i KLP. Retningslinjene definerer grunnleggende prinsipper, prosesser, roller og ansvar knyttet til risikostyring og internkontroll.

Risikostyringssystemet bidrar til å sikre at KLP når sine mål i alle vesentlige virksomhetsområder gjennom:

- Identifisering, vurdering av risikonivå, overvåking, dokumentering og rapportering av alle vesentlige risikoer som kan hindre måloppnåelse
- Etablering av hensiktsmessige risikostrategier for å styre risikotakingen
- Etablering av tiltak for å håndtere og kontrollere vesentlige risikoer
- Etablering av beredskapsplaner for å håndtere konsekvensene av gjenværende risikoer.
- Etablering av hensiktsmessige rapporteringsrutiner for uønskede hendelser

Foretakets ledere, på alle nivåer, skal til enhver tid ha tilstrekkelig oversikt over fastsatte mål, risikoer, risikoreduserende tiltak og eventuelle uønskede hendelser innenfor sitt område, slik at de løpende kan håndtere risikoer forbundet med virksomheten på en tilfredsstillende måte. Videre bistår andrelinjefunksjonene alle lederne med å sikre god risikostyring og internkontroll, og gjør uavhengige vurderinger av ledernes styring og kontroll av risiko. KLP har også etablert en internrevisjon som gir styret en uavhengig vurdering av om internkontrollsystemet fungerer.

Foretaket gjennomfører årlig en gjennomgang av risikostyring og internkontroll som forelegges styret. I tillegg inngår en vurdering av systemets egnethet i ORSA.

B.4.2 Compliancefunksjonen

Compliancefunksjonen bistår styret og ledelsen med å påse at KLP har implementert effektive prosedyrer for å sikre etterlevelse av gjeldende regelverk, herunder rammeverket for effektiv styring og kontroll.

Compliancefunksjonen identifiserer, overvåker og rapporterer risiko for manglende etterlevelse i KLP. Compliancefunksjonen følger særlig de vesentlige risikoene knyttet til

manglende etterlevelse i konsernet, og er en aktiv sparringspartner overfor styret, ledelsen og ansatte i KLP i forhold til den operative håndteringen av risiko for manglende etterlevelse.

Compliancefunksjonen arbeider forebyggende gjennom rådgivning, veiledning og løpende kvalitetskontroll ved implementering av operasjonelle tilpasninger til regelverk, og gjennomfører kontrollaktiviteter for å påse at internkontrollen i virksomheten er effektiv. Rådgivning, dialog, tilstedeværelse og opplæring prioriteres høyt. Målet for aktivitetene er å utvikle en organisasjonskultur der etterlevelse av rammeverket har en iboende verdi.

Leder for compliancefunksjonen rapporterer til konsernsjef og orienterer uoppfordret ledelsen om forhold som har eller kan få vesentlig betydning for virksomheten. Alvorlige brudd på lover og regler eller vesentlig økt risiko for manglende etterlevelse, rapporteres uten ugrunnet opphold til konsernsjef.

For å sikre compliancefunksjonens uavhengighet, har compliancefunksjonen ikke utførende eller besluttsende roller i virksomheten som funksjonen er satt til å overvåke. Dette er ikke til hinder for at compliancefunksjonen bistår ledelsen i å utvikle hensiktsmessige prosesser, rutiner og metodikk som sikrer en effektiv oppfølging av ledernes kontrollansvar. Styret har fastsatt en egen retningslinje for compliancefunksjonen.

I tillegg har styret fastsatt en særskilt retningslinje for etterlevelse (compliancerisiko). Retningslinjen definerer roller og ansvar for å sikre etterlevelse i KLP, fastsetter styrets risikovilje og krav til hvordan risikoer for manglende etterlevelse skal håndteres.

Compliancefunksjonen i KLP Skadeforsikring AS er beskrevet i SFCR-rapportene for KLP Skadeforsikring AS.

B.5 Internrevisjonsfunksjon

B.5.1 Utøvelse

Basert på risikovurderinger med mer, utarbeides det en revisjonsplan for hvilke områder som skal revideres. Områdene som revideres er drifts- og støtteprosesser, risikostyringssystemer, IT-systemer og IT-sikkerhet, produkter og regulatoriske pålegg. Revisjonsplanen vedtas av styret.

Resultatet av revisjonen blir gjennomgått med operativ og ansvarlig leder for området som er revidert, de tar stilling til anbefalinger, og setter frist for implementering av anbefalingen(e). Revisjonsrapportene blir gjennomgått i revisjons- og risikoutvalget før konklusjonene og anbefalingene blir forelagt styret. Status på gjennomføring av anbefalingene blir forelagt styret i internrevisjonens årsrapport. I internrevisjonens årsrapport gis det en vurdering av virksomhets- og risikostyringen og vurdering av internkontrollen på hovedområder.

For å kunne utøve internrevisjonen på en god måte, følger internrevisjonen med på intern driftsrapportering, styresaker, rapporter og har kommunikasjon med ledelsen, risikostyrings-, compliance- og aktuarfunksjonen og eksterntrevisor.

På eget initiativ eller etter anmodning fra administrasjonen, gjennomfører internrevisjonen også ad hoc undersøkelser eller oppgaver innen kontrollrelaterte problemstillinger.

B.5.2 Uavhengighet og objektivitet

Internrevisjonen er underlagt styret og skal i sitt arbeid være faglig uavhengig i forhold til de områder og personer som revideres. Styret foretar ansettelse, avskjedigelse og fastsetter betingelser for leder for internrevisjonen.

Internrevisjonen har ikke noe operativt ansvar, resultatansvar eller beslutningsmyndighet innenfor de ulike virksomhetsområdene. Internrevisjonen skal således ikke gjennomføre løpende driftsoppgaver, ta beslutninger eller utføre andre aktiviteter som svekker uavhengigheten eller objektiviteten.

Lederen av internrevisjonen skal årlig bekrefte overfor styret at internrevisjonen er uavhengig. I retningslinje fra styret er internrevisorene pålagt å følge gjeldende lover, forskrifter og eventuelle pålegg fra Finanstilsynet og etiske regler og standarder gitt av The Institute of Internal Auditors.

Hvert femte år gjennomføres det en ekstern evaluering av internrevisjonen i KLP-konsernet, denne ble sist gjennomført i 2023. Revisjonsutvalget i KLP gjennomgår evalueringen og kommuniserer resultatet av denne til styret i KLP.

B.6 Aktuarfunksjon

Aktuarfunksjonen i KLP har ansvar og arbeidsoppgaver som beskrevet i regelverket for Solvens II. Aktuarfunksjonen er organisert som en integrert del av risikostyringsfunksjonen. For å sikre uavhengighet, har leder for aktuarfunksjonen rett og plikt til å rapportere til konsernsjef og styret i alle saker som ligger innenfor funksjonens ansvarsområde. Aktuarfunksjonen rapporterer også kvartalsvis direkte til konsernsjef. Rapporten omhandler hovedlinjene i aktuarfunksjonens aktiviteter og vurderinger gjennom kvartalet og bidrar til å tydeliggjøre funksjonens uavhengighet. Datterselskapet, KLP Skadeforsikring AS, har en egen aktuarfunksjon. Rapporten inneholder også en oppsummering fra dennes virke.

Ansvar for aktuarfunksjonen på gruppenivå innehas av samme person som aktuarfunksjonen i KLP. Gruppeaktuarfunksjonen i KLP har et koordinerende ansvar overfor de etablerte aktuarfunksjoner i konsernet, det vil si for KLP og KLP Skadeforsikring AS. Dette bidrar til å sikre konsistente vurderinger av de forsikringstekniske avsetningene i konsernet. Aktuarfunksjonen i datterselskapet er beskrevet i SFCR-rapporten for KLP Skadeforsikring AS.

Aktuarfunksjonens rolle og ansvar er beskrevet i retningslinje for aktuarfunksjonen, fastsatt av styret i KLP. Aktuarfunksjonen er en uavhengig kontrollfunksjon med ansvar for aktuarfaglige oppgaver. Aktuarfunksjonen skal tilse at beregninger av forsikringstekniske avsetninger ivaretas gjennom samordning av følgende:

- Sikre at metoder, modeller og forutsetninger i beregningen av forsikringstekniske avsetninger er hensiktsmessige
- Vurdere om dataene som benyttes i beregningen av forsikringstekniske avsetninger er tilstrekkelig og av nødvendig kvalitet
- Sammenligne av beste estimat mot foretakets erfaringer
- Informere styret og ledelsen om hvorvidt beregningen av forsikringstekniske avsetninger er pålitelige og tilstrekkelige
- Etterprøve eventuelle forenklete beregninger av beste estimat som er basert på tilnærmede verdier og individuelle vurderinger av meldte erstatningstilfeller
- Uttale seg om foretakets Retningslinje for Forsikringsrisiko
- Uttale seg om foretakets reassuranseprogram er tilstrekkelig
- Bidra til effektiv gjennomføring av risikostyringssystemet, særlig med hensyn til risikomodelleringen som danner grunnlaget for beregningen av solvenskapitalkravet og egenvurderingen av foretakets kapitalbehov

Aktuarfunksjonen kan bruke eksterne fagressurser eller fagressurser fra andre enheter i KLP til spesialiserte oppgaver. I slike tilfeller skal leder for aktuarfunksjonen påse at det ikke

oppstår interessekonflikter for funksjonen eller de personer som utfører arbeid for funksjonen.

Leder av aktuarfunksjonen i KLP og konsernet er medlem av risikostyringskomitéen i KLP og kan delta i foretakets øverste ledergruppe ved behandling av saker av betydning for forsikringsrisiko. Ansvarlig aktuarfunksjon på gruppenivå deltar i styremøter i KLP Skadeforsikring AS og i risikostyringskomitéen i KLP Skadeforsikring AS når aktuarfunksjonens rapport fremlegges, samt har møterett ved behandling av saker der aktuarielle temaer diskuteres.

Aktuarfunksjonen utarbeider minst én gang per år en skriftlig rapport som framlegges for styret i KLP. Rapporten dokumenterer alle oppgaver som aktuarfunksjonen har utført, samt resultatene av dem, og identifiserer eventuelle mangler og gir anbefalinger om hvordan manglene bør rettes opp.

B.7 Utkontraktering

Utkontraktering benyttes der KLP velger å benytte oppdragstakere til å få utført arbeidsoppgaver som alternativt kunne vært utført av foretaket selv. Styret i KLP har vedtatt retningslinje for utkontraktering. Retningslinjene gjelder både ved utkontrakteringer internt i KLP-konsernet og når virksomhet utkontrakteres til eksterne foretak.

Retningslinjen skal sikre at utkontraktering fra KLP skjer på en forsvarlig måte, og i henhold til gjeldende regelverk. Retningslinjen gir veiledning i hva som skal ansees som utkontraktering for KLP (livselskapet), og foretakets ansvar ved slik utkontraktering. Videre fastsetter retningslinjen krav til forsvarlighetsvurdering, meldeplikt, krav til utkontrakteringsavtalen og krav til kontroll av oppdragstakers virksomhet.

Selv om arbeidsoppgaver utkontrakteres, vil KLP fortsatt være ansvarlig for den virksomheten som utkontrakteres. KLP må derfor være i stand til å utføre sine forpliktelser, samt kontrollere oppdragstakers risikostyring og internkontroll, herunder etterlevelse av lover og regler for den utkontrakterte virksomheten.

B.8 Andre opplysninger

Alle vesentlige opplysninger om risikostyringssystemet anses dekket i det foregående.

C. Risikoprofil

Risikoene konsernet er utsatt for består av tre hoveddeler:

- Markeds- og motpartsrisiko
- Forsikringsrisiko
- Operasjonell, strategisk og omdømmerisiko

Morselskapets dominerende stilling i konsernet innebærer at konsernets eksponering mot disse risikoene vil være dominert av morselskapets virksomhet.

C.1 Forsikringsrisiko

De to største forsikringsrisikoene for KLP er overlevelsesrisiko og uførhet. Overlevelsesrisiko innebærer at kunden lever lenger enn antatt, og uførisiko innebærer at flere enn forventet blir uføre, eller at færre uføre enn forventet kommer tilbake i arbeid.

Oppfølging av overlevelses- og uførisikoen foretas kvartalsvis via rapporter med grunnleggende risikoposteringer fra KLPs medlemssystem, mens full analyse inklusiv beregning av risikoresultat foretas som ledd i en årlig prosess. Risikoresultatet følges opp nøye og gir grunnlag for å vurdere om premier og avsetninger er tilstrekkelige.

Analysen av forsikringsrisiko består av statistisk bearbeiding av relevante data i medlemsbestanden med tanke på måling av utviklingen i dødelighet og uførhet, for å kunne fastsette et beste estimat for hvordan man mener utviklingen vil være i de kommende årene. Den forventede utviklingen tallfestes ved at det utledes et nytt beregningsgrunnlag. Dette grunnlaget vil være basis for beste estimat-forutsetninger i Solvens II-beregninger og eventuelt grunnlag for nye premie- og reserveberegninger.

Oppløvelsesrisiko

I Fellesordningen for kommuner og bedrifter, Fellesordningen for fylkeskommuner, Fellesordningen for statlige helseforetak, Fellesordningen for lukkede avtaler og Pensjonsordningen for folkevalgte er premiereserven pr. 31. desember 2022 avsatt med et styrket beregningsgrunnlag basert på K2013 med en høyere dødelighetsnedgang for menn. Endringen i forutsetning om dødelighetsnedgang for menn er basert på SSBs prognoser per 2020.

K2013 er definert av de formler og parametere som er eksplisitt gitt av Finanstilsynet i 2013. Dette grunnlaget har i utgangspunktet en margin i startdødeligheten på 12 prosent.

For Pensjonsordningen for sykepleiere og for Pensjonsordningen for sykehusleger benyttes det en høyere margin i startdødeligheten. Erfaringene viser en signifikant lengre levetid blant de forsikrede i disse ordningene og forutsetningene sikrer tariffen med likere sikkerhetsmarginer i alle risikofelleskap. Det benyttes også en høyere dødelighetsnedgang for menn.

Det samlede beregningsgrunnlaget som benyttes av KLP (K2024_KLP) er beskrevet i egen produktmelding til Finanstilsynet.

Sivilstandselementene i premietariffen er som spesifisert i K2013.

Det gjeldende dødelighetsgrunnlag oppleves å ha gode marginer og et robust premie- og avsetningsnivå. I tillegg er det betydelige midler i risikoutjevningfondet. Det reduserer risiko for at underskudd må dekkes av egenkapital.

Et brått fall i dødeligheten, slik stresstester for solvensformål tar utgangspunkt i, er en langt mindre reell risiko enn lengre levetid i fremtiden, men foretakene må likevel ha en soliditet som tåler dette ettersom slike stresstester er vesentlige for kapitalkravene foretakene står overfor under Solvens II.

Uførhet

KLP har de senere årene erfart høyere uførhet enn før pandemien. Foreløpig er det ikke valgt å endre uføretariffene i tråd med disse erfaringene. KLP følger imidlertid utviklingen for å se hvorvidt tariffene må endres. I forbindelse med endringer i tariffene i Pensjonsordningen for sykehusleger er også reaktiveringsraten for kvinner justert. Dette er i tråd med erfaringer som også er sett forut for pandemien.

Avgangsrisiko

Kunder med offentlig tjenstepensjon hos KLP kan ved hvert årsskifte velge å flytte til en annen leverandør. Kunden får da med seg de midler som er tilordnet kunden, men tar også med seg alle forsikringsforpliktelsene knyttet til kundeforholdet. Kunden får med seg sin andel av innskutt egenkapital, men den opptjente egenkapitalen blir igjen i foretaket.

Flytting av kunder anses som en strategisk risiko for foretaket bare hvis omfanget er betydelig. Avgang anses ikke som en risiko for foretakets soliditet.

I beregning av kapitalkrav i Solvens II-regelverket, er avgang kategorisert som en forsikringsrisiko. Kapitalkravet knyttet til avgangsrisiko er betydelig da standardmetoden krever at for KLPs ordninger må en anta at 70 prosent av kundene flytter. Kapitalkravet oppstår ved at fremtidige marginer som er regnet inn i foretakets kapital forsvinner. Dette fører til at kapitalkravet for forsikringsrisiko er betydelig høyere enn det som beregnes for opplevelsrisiko og uførhet alene.

Forsikringsrisikoen styres hovedsakelig ved å holde et robust premie- og avsetningsnivå. Dette gir en forventet lav sannsynlighet for et negativt forsikringsresultat. Det legges videre vekt på å bruke risikoutjevningfondet, som kan dekke et eventuelt negativt risikoresultat, til å minimalisere risikoen for at eventuelle tap på forsikringsrisiko belastes annen egenkapital. Foretaket har anledning til å avsette maksimalt halvparten av et positivt risikoresultat til risikoutjevningfondet, mens resten skal tilføres kundenes premiefond.

KLP har ingen reassuransekontrakter knyttet til forsikringsrisiko. Omfanget av reassuranse vurderes løpende i forhold til foretakets risikobærende evne og produktenes karakter.

Ettersom KLP først og fremst er til for å levere tjenstepensjonsløsninger til kommuner, fylkeskommuner og helseforetak, anses det ut fra risikomessige som lite aktuelt å ekskludere noen i disse kundekategoriene fra å få tilbud fra KLP. KLP kan unnlate å tilby offentlig tjenstepensjon til virksomheter som representerer en uforholdsmessig stor risiko. Dette gjelder primært når erfaringsdata indikerer en spesielt stor uførisiko, men svært få potensielle kunder har en slik uførehypighet. Det er derfor sjeldent at noen må avvises. Kundeseleksjon benyttes derfor i svært liten grad for å styre forsikringsrisikoen.

Ettersom det er gitt hva forsikringsdekningene i offentlig tjenstepensjon må omfatte, er i praksis forsikringsrisikoen gitt innenfor disse rammene. Det er videre et generelt krav om premieutjevning, det vil si at kunder ikke kan prises individuelt, med unntak for rentegarantipremie og kapitalforvaltningskostnader.

Forsikringsrisiko og utviklingen i markedet for relevante pensjonsprodukter, redegjøres for årlig i en egen rapport fra Seksjon Aktuar og produkt. Styret fastsetter årlig strategi for forsikringsrisiko og reassuranse.

C.2 Markedsrisiko

Markeds- og motpartsrisiko for gruppen er dominert av KLP sine porteføljer. Den dominerende risikoen er aksjene i morselskapets kollektivportefølje. Aksjeandelen styres dynamisk gjennom en handlingsregel og vil være den dominerende risikoen så lenge kundebufferne er tilstrekkelige for å holde en aksjeandel i tråd med langsiktige mål. I dette kapittelet vil derfor konsernets markedsrisiko beskrives med utgangspunkt i KLP sin markedsrisiko. For markedsrisikoen i KLP Skadeforsikring AS vises til omtale i foretakets SFCR rapport (kapittel C.2 Markedsrisiko).

Markedsrisiko er risikoen for at verdien på investeringer vil forandre seg. Typiske faktorer er endring i aksjekurser, eiendomspriser, renter og valutakurser. Markedsrisikoen i KLP oppstår i forvaltningen av pensjonsmidlene og egenkapitalen i foretaket. KLP søker i den langsiktige kapitalforvaltningsstrategien å sette sammen en portefølje som i forhold til KLPs forpliktelser kan gi høy og konkurransedyktig avkastning gitt begrensninger på risikotaking. Begrensningene på risiko innebærer at risikoen tilpasses slik at foretaket til enhver tid skal være solvent, samt at foretaket skal kunne ha risikokapasitet over tid. Det vil si at foretaket skal ha en risikokapasitet som gjør at vi kan opprettholde et relativt stabilt nivå på risikable aktiva på kort og lang sikt, også etter et år med store tap i kapitalforvaltningen. Risikokapasiteten vurderes også i et langsiktig perspektiv, hensyntatt rentenivåets betydning for risikoevnen over tid.

Risikokapasiteten følges jevnlig opp og rapporteres på hvert styremøte. Risikoen måles både mot årets slutt og med rullerende ett års horisont. I tillegg rapporteres vår evne til å opprettholde eksisterende allokeringen i et tre års perspektiv. Målingene skjer løpende gjennom året.

For å støtte opp om disse målene er følgende prinsipper lagt til grunn i kapitalforvaltningen:

- Langsiktig investeringsperspektiv
- Bredt sammensatte porteføljer
- Stor grad av effisiente markeder og fokus på kostnadseffektiv forvaltning
- Risikostyring tilpasset foretakets langsiktige økonomisk risiko innenfor regulatoriske rammer
- Aktivt samfunnsansvar

KLPs markedsrisiko består av aksjerisiko, eiendomsrisiko, renterisiko, kredittrisiko, konsentrasjonsrisiko og valutarisiko. Brutto kapitalkrav for markedsrisiko under Solvens II var per 31.12.2023 beregnet til 142 milliarder kroner hensyntatt diversifiseringseffekten mellom de ulike aktivaklasser. KLPs eiendomsportefølje er organisert som aksjeselskaper, og eiendomsporteføljen stresses i henhold til endring i regelverket som en del av eiendomsmodulen ved beregning av kapitalkrav. Netto kapitalkrav (etter bruk av bufferkapital med videre) knyttet til markedsrisiko var 5,2 milliarder kroner per 31.12.2023.

Alle investeringer skal kunne registreres, måles og rapporteres i henhold til enhver tid gjeldende eksterne og interne retningslinje for risikoovervåking og rapportering. Dette innebærer at foretaket ikke skal handle instrumenter uten at man har utviklet kompetanse og systemer som sikrer en forsvarlig oppfølging.

KLP følger opp markedsrisikoen blant annet ved stresstester og sensitivitetsanalyser. Markedsrisiko er også en sentral del av egenrevisjonen av risiko og solvens i den årlige ORSA-prosessen. KLP beregner solvenskapitaldekningen minst kvartalsvis.

KLP har sine finansielle eiendeler plassert i kundeporteføljer og en selskapsportefølje. Kundeporteføljene består av kunder med offentlig tjenestepensjon, og porteføljene er inndelt i forhold til risikobærende evne. Markedsrisikoen påvirker inntekt og resultat ulikt for de forskjellige porteføljene.

Risikoen i kundeporteføljene settes sammen hensyntatt målsettinger som å være solvente og opprettholde risikokapasitet over tid. Det fastsettes årlige investeringsrammer for aktivaallokeringen og de ulike aktivaklassene. Porteføljesammensetningen for hver enkelt aktivaklasse er som hovedregel godt diversifiserte porteføljer slik at den usystematiske risikoen er svært begrenset. I tillegg styres risikoen i porteføljene dynamisk med handlingsregler. Dette innebærer at risikoen i kundeporteføljene løpende tilpasses den risikobærende evnen. Tilpasningene vil normalt skje i aksjemarkedet, så lenge aksjer gir det største bidraget i kollektivporteføljens totale risiko.

Markedsrisikoen i selskapsporteføljen påvirker egenkapitalen direkte. For selskapsporteføljen ønsker KLP å ta lav markedsrisiko. Hovedandelen av midlene er plassert i rentepapirer med en gjennomsnittlig durasjon rundt 4 år ved utgangen av 2023. Selskapsporteføljen har lav korrelasjon med kundeporteføljene.

Aksjer

Den børsnoterte aksjeporteføljen i kollektivporteføljen inneholder både norsk eksponering og global eksponering i utviklede og fremvoksende markeder. Investeringene i unoterte aksjer består av investeringer i spesialfond, private equity og andre egenkapitalinvesteringer. Forvaltningen skjer hovedsakelig gjennom mandater til KLP Kapitalforvaltning AS.

I selskapsporteføljen settes investeringsbegrensninger i forhold til total forvaltningskapital i selskapsporteføljen. Aksjeporteføljen består av aksjer i datterselskap og en liten andel tilknyttede selskap i henhold til styrebeslutning.

Eiendom

KLPs portefølje av eiendom forvaltes i hovedsak av datterselskapet KLP Eiendom AS, samt noen investeringer i globale eiendomsfond. Investeringene til KLP Eiendom AS er i hovedsak i Norge, men det er også etablert porteføljer i Sverige, Danmark og Storbritannia. Det legges vekt på lange leiekontrakter med solide motparter. KLPs grunnleggende forvaltningsfilosofi er besittelse av høykvalitetseiendom i sentrale strøk.

Eiendomseksponeringen i selskapsporteføljen består av KLPs kontorer i Oslo og Bergen, samt festetomter med en lav risiko.

Renter

Forsikringsforpliktelsene har lang durasjon, men det er ikke hensiktsmessig å ha samme durasjon i investeringene. Dette skyldes at investeringer med like lang durasjon som forpliktelsene er vanskelig tilgjengelige, samt at durasjonen i KLP oppleves å være regulatorisk kort siden KLP årlig kan kreve en rentegarantipremie.

Renterisiko er ikke en vesentlig bidragsyter til KLPs kapitalkrav, men vedvarende lave renter er selvfølgelig en stor utfordring for foretakets evne til å generere god avkastning for sine kunder.

Risiko for at foretaket ikke oppnår avkastning over den garanterte avkastningen, er redusert innenfor det enkelte år ved at en betydelig andel av renteinvesteringene føres til amortisert kost i regnskapene. Forventet avkastning for hold-til-forfall porteføljen i 2023 er rundt 3,75 prosent, og gjennomsnittlig durasjon er i underkant av 5 år.

Annet

De grunnleggende prinsipper for kapitalforvaltningen er nevnt over. Disse kombinert med forvaltningsmandater og rammer som begrenser eksponering mot enkeltutstedere, innebærer at KLP i liten grad er eksponert for konsentrasjonsrisiko.

KLP valutasikrer sine globale rente- og eiendomsporteføljer. Sikringsgraden for globale aksjer i utviklede markeder er rundt 60 prosent, mens aksjer i fremvoksende markeder ikke valutasikres. Det legges ikke opp til vesentlige endringer for 2023. Foretaket vil derfor fortsatt ha lite valutarisiko totalt for alle porteføljer.

Ved utgangen av 2023 er markedsrisikoen om lag tilsvarende som ved utgangen av 2022.

C.3 Kredittrisiko

Gruppens kreditt- og motpartsrisiko domineres også av morselskapets risiko på dette området. I dette kapitlet vil derfor omtalen av konsernets eksponering mot denne risikoen baseres på KLP sin omtale av denne risikoen. For KLP Skadeforsikring AS vises det til foretakets SFCR-rapport (kapittel C.3 Kredittrisiko). KLP Banken AS bidrar med noe rente- og kreditt risiko fra sin virksomhet, men kapitalkravet for banken inngår i gruppens solvenskapitalkravsberegning.

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes at motparter ikke kan oppfylle sine gjeldsforpliktelser. Risikoen omfatter tap på utlån og tap knyttet til bankinnskudd, eller manglende kontraktoppfyllelse fra motparter i gjenforsikringsavtaler eller finansielle derivater. Tap i verdipapirporteføljen som kan knyttes til disse typer tap, er kategorisert som markedsrisiko.

Kreditt- og motpartsrisiko er en del av markedsrisikoen og inngår på tilsvarende måte som øvrige markedsrisiko i de ulike risikovurderinger og analyser som gjennomføres. Kredittrisiko klassifiseres minst årlig etter land, kredittvurdering og sektorer. Vurderinger av tapsavsetninger/ verdsettelse og mislighold gjøres i tråd med gjeldende regnskapsprinsipper.

Det utarbeides kreditttrammer på all kreditteksponering før en investering gjennomføres. Disse rammene fastsettes av en egen kredittkomité. Kredittrammene gjennomgås årlig, og følges opp kvartalsvis. Rammene for norsk kreditt er i hovedsak basert på interne kredittvurderinger. Kredittgivning mot utenlandske låntakere er i stor grad basert på eksterne kredittvurderinger fra anerkjente kredittvurderingsbyråer.

I tillegg til kreditttrammene stilles det egne krav til diversifisering i mandatene til KLP Kapitalforvaltning AS. Disse sikrer at porteføljer uten bredt sammensatte indekser har begrenset usystematisk risiko.

C.4 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisikoen i gruppen anses som svært begrenset. Morselskapets porteføljer består for en stor del av likvide investeringer. Samtidig er kontantstrømmene knyttet til virksomheten store i forhold til likviditetsbehovet knyttet til den løpende driften. Selskapene i gruppen har ansvar for egen likviditetsstyring. I dette kapitlet er likviditetsrisikoen for KLP beskrevet. For KLP Skadeforsikring AS vises det til deres SFCR-rapport (kapittel C.4 Likviditetsrisiko) og for KLP Banken AS og KLP Kapitalforvaltning AS vises det til deres ICAAP-rapporter. Alle selskapene er underlagt egne krav til likviditet.

KLP har en likviditetsportefølje som skal kunne møte løpende forpliktelser knyttet til utbetaling av pensjoner og til dekning av driftskostnader. Likviditetsbehov som kan oppstå som følge av flytting, er også en del av den samlede vurderingen av størrelsen på likviditetsporteføljen. Porteføljen skal i en normalsituasjon ha tilstrekkelige midler til at

foretaket unngår å måtte frigjøre midler fra andre porteføljer til forventede utbetalinger. Som følge av at en stor andel av KLPs midler er plassert i svært likvide aktiva og at KLPs likviditetsbehov normalt dekkes av kvartalsvise premieinnbetalinger fra kundene, ansees likviditetsrisikoen som begrenset.

For KLP er forsikringsforpliktelsen langsiktig og kontantstrømmene er i stor grad kjent lenge før de forfaller. Likviditetsrisikoen håndteres gjennom likviditetsstrategien som omfatter måling, styring og planer og tiltak for å håndtere likviditetsrisikoen.

KLP har som mål, ved hver kvartalsvise premieinnbetaling, å avsette likvide midler som er større eller lik tre måneders likviditetsbehov. I situasjoner hvor det ikke er tilstrekkelige likvide midler til å dekke likviditetsbehovet, må midler frigjøres fra øvrige porteføljer, eller hentes inn på annen måte. Det er foretatt ulike stresstester for å håndtere ekstraordinære likviditetsbehov. Basert på dette vurderes likviditetsrisikoen som lav.

Likviditetsplanleggingen er basert på finansregnskapsstørrelser. I finansregnskapet er ikke margin fra framtidige premier inkludert. Størrelse av margin fra framtidige premier er derfor lite relevant for likviditetsrisiko og likviditetsstyring.

C.5 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som følge utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Dette omfatter risiko for brudd på lover og regler (compliancerisiko) og risikoer hvor uønskede hendelser har omdømmemessige konsekvenser. Operasjonell risikostyring innebærer å avdekke risikofaktorer som kan føre til tap, og anslå sannsynligheter for og konsekvenser av mulige uønskede hendelser. Enhetene i KLP-konsernet vurderer løpende hvorvidt endringer i eksterne og/eller interne rammebetingelser innebærer nye risikoer eller endring i vurdering av risikoer, herunder operasjonelle risikoer.

KLPs eiendomsinvesteringer er samlet i datterselskapet KLP Eiendom AS som både drifter og utvikler eiendom. Dette medfører noe utradisjonell operasjonell risiko for et konsern i forsikringsbransjen. KLP Eiendom har egne ISO-sertifiserte prosesser for måling og styring av sin operasjonelle risiko.

Kapitalkravet for operasjonell risiko for KLP-konsernet beregnes på bakgrunn av de enkelte operasjonelle risikoer for foretakene underlagt Solvens II-rapportering og ICAAP-rapportering. Den operasjonelle risikoen for konsernet domineres av morselskapet. Kapitalkravet for operasjonell risiko utgjør 3,3 milliarder kroner for gruppen mens tilsvarende tall for KLP er 3,2 milliarder kroner. Omtalen av konsernets operasjonelle risiko i dette kapitlet vil derfor være basert på omtalen av KLP sin operasjonelle risiko. For KLP Skadeforsikring AS vises det til deres SFCR-rapport og for datterselskapene som er underlagt ICAAP-rapportering, vises det til deres ICAAP-rapporter.

I tillegg til løpende vurderinger av operasjonelle risikoer, gjennomfører KLP og alle datterselskapene også en årlig kartlegging av alle risikoer. Dette gjøres samtidig som gjennomgang av risikostyring og internkontroll, og lederne i alle enheter identifiserer vesentlige operasjonelle risikoer som kan hindre måloppnåelse innen sine ansvarsområder. Operasjonell risiko, strategisk risiko og omdømmerisiko har hovedfokus i den årlige kartleggingen. Sannsynlighet og konsekvens vurderes for hver risiko, og det vurderes om risikoene har akseptable risikonivå. Der risikovurderingen konkluderer med at risikoen er høyere enn det som er akseptabelt, skal det etableres tiltak for å redusere sannsynligheten eller konsekvensen for denne risikoen. Tidligere iverksatte tiltak, følges opp og inngår i vurderingene. De identifiserte risikoene sammenstilles for hver divisjon. Alle selskapene

utarbeider en liste over de mest vesentlige risikoer. Til slutt utarbeides det en liste over konsernets mest vesentlige risikoer.

Under den årlige gjennomgangen verdsettelse enhetene potensielle økonomiske tap ved inntreff av de identifiserte operasjonelle risikoene. Kapitalkravet for den operasjonelle risikoen beregnes under standardformelen basert på et volummål for premier og reserver.

Blant de mest vesentlig identifiserte operasjonelle risikoene i KLP, er økende omfang og kompleksitet av reguleringer og økende eksponering for nye trusler knyttet til informasjonssikkerhet.

Risikostyringsfunksjonen fasiliterer den årlige kartleggingen og gjennomgangen av risikostyring og internkontroll,

C.6 Andre vesentlige risikoer

Det anses at andre vesentlige risikoer i gruppen er dominert av KLP og dermed dekket i KLPs SFCR-rapport kapittel C.6.

C.7 Andre opplysninger

Alle vesentlige opplysninger om foretakets risikoprofil anses dekket i det foregående.

D. Verdsettelse for solvensformål

D.1 Eiendeler

Totale eiendeler verdsatt i solvensbalansen utgjorde 782 milliarder kroner per 31.12.2023. Dette er en økning på rundt 81 milliarder kroner siden 31.12.2022. Totale finansielle eiendeler, regnskapsverdier per 31.12.2023 utgjorde 791 milliarder kroner. Dette er en økning på 75 milliarder kroner siden 31.12.2022.

Eiendeler under Solvens II vurderes til virkelig verdi. Verdsettelsesprinsippene er i stor grad sammenfallende med prinsippene for verdsettelse til virkelig verdi for International Financial Reporting Standards (IFRS). Regnskapet for KLP er avgitt i henhold til Forskrift om årsregnskap for forsikringsselskaper. Dette regelverket samsvarer i hovedsak med IFRS, men der obligasjoner til amortisert kost og obligasjoner klassifisert som utlån og fordringer er bokført til amortisert kost. I tillegg er det forskjeller hva gjelder verdsettelse av immaterielle eiendeler og utsatt skatt.

Tabell 5: Eiendeler. Beløp i milliarder kroner

Eiendelsklasser	Solvens II 2023	Regnskap 2023	Solvens II 2022	Regnskap 2022
Immaterielle eiendeler	-	1.3	0	1
Utsatt skattefordel/eiendeler ved skatt*	0.5	-	0,6	0
Eiendom til eget bruk	2.1	2.1	2,4	2,4
Eiendom (annet enn til eget bruk)	77.1	77.1	78,6	78,6
Investeringer i tilknyttede foretak, herunder deltagerinteresser	5.8	5.8	5	5
Aksjer m.v.	83.2	83.2	59	59
Obligasjoner	296.1	303.1	272,9	285,3
Verdipapirfond m.v.	193.9	193.9	166,2	166,2
Derivater	10.6	10.6	4,7	4,7
Innskudd annet enn kontantekvivalenter	0.4	0.4	0,7	0,7
Eiendeler knyttet til kontrakter med investeringsvalg	-	-	0	0
Utlån	92.4	93.8	89,5	90,7
Gjenforsikringsandel av forsikringstekniske bruttoavsetninger	0.6	0.6	0,6	0,6
Andre eiendeler**	19.1	19.2	20,8	21,7
Totalt	781.9	791,1	701	716

* Med brutto skattefordel under Solvens II.

** Andre eiendeler består av: "Kontanter og kontantekvivalenter", "Fordringer på forsikringstakere", "Fordringer på reassurandører", "Andre fordringer" og "Diverse andre eiendeler".

*** Noe avvik kan forekomme mellom s.02.01 og tabellen grunnet ulike klassifiseringer.

D.1.1 Immaterielle eiendeler

Verdsettelse Solvens II:

Immaterielle eiendeler er vurdert til null. Under Solvens II verdsettes immaterielle eiendeler til null med mindre eiendelen kan selges separat og foretaket kan godtgjøres en markedsverdi for den.

Verdsettelse regnskap:

Immaterielle eiendeler er regnskapsmessig vurdert til kost, og avskrives lineært over forventet brukstid. Ved indikasjon på at balanseført verdi av en immateriell eiendel er høyere enn gjenvinnbart beløp, foretas det en test for verdifall. Dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn bokført verdi, nedskrives verdien til gjenvinnbart beløp. Immaterielle eiendeler inngår i regnskapsbalansen med 1,3 milliarder kroner.

D.1.2 Eiendeler ved skatt

Verdsettelse Solvens II:

Utsatt skatt splittes i en utsatt skattefordel på 0,5 milliarder kroner, og en utsatt skatteforpliktelse på 0,9 milliarder kroner under Solvens II for 2023 for gruppen. Beregningene er med overgangsordningen for tekniske avsetninger.

Denne verdsettelsen tar utgangspunkt i den regnskapsmessige beregningen, men regner i tillegg inn effekten av eiendeler og forpliktelser med annen verdsettelse enn i regnskapet der denne differansen kan innebære en skattemessig effekt. Dette omfatter eiendeler ført til amortisert kost i selskapsporteføljen samt verdsettelsen av finansielle forpliktelser (fondsobligasjonslån og ansvarlig lån). Finansielle forpliktelser er verdsatt noe høyere på Solvens II-balansen, noe som gir opphav til en utsatt skattefordel. KLP Skadeforsikring AS benytter ikke midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger.

Verdsettelse regnskap

Balanseført utsatt skattefordel eller utsatt skatteforpliktelse, representerer nominell verdi med fratrukk for eventuell nedvurdering av den andelen som antas å ikke kunne utnyttes og således ikke ha noen verdi. Nominell verdi er beregnet med utgangspunkt i forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig tidfesting av verdiendring på eiendeler og gjeld. I den grad disse forskjellene vil reversere på et senere tidspunkt, oppstår det utsatt skatt (regnskapsmessig inntekt tas før skattemessig inntekt) eller utsatt skattefordel (skattemessig inntekt tas før regnskapsmessig inntekt). Midlertidige forskjeller utlignes mot hverandre i den grad de antas å reversere innenfor samme tidsrom og forskjellene kan utlignes gjennom konsernmessige disposisjoner. Netto midlertidige forskjeller som innebærer at foretaket har forskuttert skattemessig inntekt/utsatt skattemessig fradrag er regnskapsført som utsatt skattefordel.

Per 31.12.2023 har gruppen en netto utsatt skatt på 0,6 milliarder kroner. Se kapittel D.3.3.

D.1.3 Eiendom til eget bruk

Verdsettelse Solvens II

Eiendom til eget bruk verdsettes til virkelig verdi.

Eiendomsinvesteringene verdsettes til virkelig verdi. Virkelig verdi beregnet ut ifra en intern verdsettelsesmodell ettersom det ikke anses å være et aktivt marked med observerbare priser i eiendomsmarkedene KLP investerer i. For å kvalitetssikre den interne verdsettelsesmodellen takseres regelmessig et utvalg av eiendomsmassen til konsernet av eksterne, uavhengige og kvalifiserte aktører. Ved vesentlig avvik fra egen vurdering av virkelig verdi analyseres differansene og verdsettelsesmodellens parametere justeres dersom dette viser seg nødvendig.

Verdsettelse regnskap

Regnskapsmessig verdsettes eiendom til eget bruk til virkelig verdi med bruk av revalueringmetoden. Det innebærer at eiendom til eget bruk avskrives løpende, med påfølgende revaluering til virkelig verdi. Beregning av virkelig verdi samsvarer med beregningen beskrevet under verdsettelsen under Solvens II.

D.1.4 Eiendom (annet enn til eget bruk)

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Eiendomsinvesteringene verdsettes til virkelig verdi på tilsvarende måte som for fastsettelse av virkelig verdi av eiendommer til eget bruk, se beskrivelse i kapittel D.1.3.

D.1.5 Investeringer i tilknyttede foretak, herunder deltakerinteresser

Verdsettelse Solvens II

Investeringer i tilknyttede foretak, herunder deltakerinteresser, vurderes til virkelig verdi. Virkelig verdi er estimert å tilsvare netto eiendeler og gjeld i datterforetaket vurdert til virkelig verdi.

Verdsettelse regnskap

Investeringer i tilknyttede foretak, herunder deltakerinteresser, er vurdert etter egenkapitalmetoden. Dersom datterselskapets regnskap er utarbeidet med utgangspunkt i andre prinsipper enn KLPs regnskapsprinsipper, omarbeides datterselskapets regnskap til KLPs prinsipper før KLPs resultatandel inntas i regnskapet.

D.1.6 Aksjer m.v.

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Aksjer m.v. verdsettes til virkelig verdi. Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold.

En aksje anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indekssleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Dersom markedet for aksjen ikke er aktivt, eller aksjen ikke er notert på børs eller tilsvarende, benyttes verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres blant annet på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår og henvisning til omsetning av lignende instrumenter. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

D.1.7 Obligasjoner

Verdsettelse Solvens II

Investeringer i obligasjoner er verdsatt til virkelig verdi. Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forestående transaksjoner på armlengdes avstand.

Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres blant annet på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på

forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskapsspesifikk informasjon.

Verdsettelse regnskap

Investeringer i obligasjoner er i regnskapet delvis fastsatt til virkelig verdi og delvis til amortisert kost. For den andelen som verdsettes til virkelig verdi, er det ingen avvik fra verdsettelsesprinsippene beskrevet under Solvens II.

Obligasjoner hvor hensikten er å motta en fastsatt rente i hele restløpetiden, er regnskapsmessig verdsatt til amortisert kost. Dette utgjør 2,3 milliarder kroner av totalt 318 milliarder kroner. Differansen i verdsetting utgjør 0,2 milliarder kroner.

Obligasjoner måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten.

D.1.8 Verdipapirfond m.v.

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Verdipapirfond m.v. verdsettes til virkelig verdi, se beskrivelse under D.1.6.

Verdipapirfond m.v. inneholder også investeringer i Private Equity-fond. Disse fondenes virkelige verdi baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines (IPEV Guidelines). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av selskapene som ligger i fondene.

D.1.9 Derivater

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Derivater verdsettes til virkelig verdi.

D.1.10 Innskudd annet enn kontantekvivalenter

Verdsettelse Solvens II

Innskudd annet enn kontantekvivalenter verdsettes til virkelig verdi.

Verdsettelse regnskap

Innskudd annet enn kontantekvivalenter verdsettes til nominelt innestående beløp.

D.1.11 Eiendeler knyttet til kontrakter med investeringsvalg

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Eiendeler knyttet til kontrakter med investeringsvalg består av andeler i verdipapirfond. Disse verdsettes til virkelig verdi, se beskrivelsen i punkt D.1.8.

D.1.12 Utlån

Verdsettelse Solvens II

Utlån er verdsatt til virkelig verdi, se omtale av Solvens II-verdsettelse av obligasjoner under kapittel D.1.7.

Verdsettelse regnskap

Utlån er i regnskapet fastsatt til amortisert kost. Dette innebærer en verdsettelse som er 1,4 milliarder kroner høyere enn virkelig verdi rapportert under Solvens II-balansen.

Utlån måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten.

Utlån nedskrives dersom det foreligger objektive bevis for en tapshendelse. Tapsvurdering og tapsnedskrivning foretas kvartalsvis på individuelle utlån.

Utlån vurderes også gruppevis. Dersom det foreligger objektive bevis for at en gruppe av utlån har verdifall foretas det en nedskrivning.

D.1.13 Gjenforsikringsandel av forsikringstekniske bruttoavsetninger

Verdsettelse Solvens II

Gjenforsikringsandel av forsikringstekniske bruttoavsetninger er verdsatt til virkelig verdi. Det innebærer at fordringen er neddiskontert og at det er hensyntatt forventet tap på fordringen mot gjenforsikringsselskapene.

Verdsettelse regnskap

Regnskapsmessig verdsettelse er til pålydende verdi med fradrag for tap som følge av eventuelt betalingsmislighold.

D.1.14 Andre eiendeler

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Andre eiendeler verdsettes til virkelig verdi.

D.2 Forsikringstekniske avsetninger

Forsikringsforpliktelser vedsettes ulikt under Solvens II og i finansregnskapet. Under Solvens II omtales forsikringsforpliktelsene som forsikringstekniske avsetninger, og i finansregnskapet omtales de som forsikringsmessige avsetninger.

D.2.1 Verdien av forsikringstekniske avsetninger, grunnlag, metoder og forutsetninger

Under Solvens II verdsettes alle eiendeler og forpliktelser til markedsverdi, også kalt virkelig verdi. De forsikringstekniske avsetningene under Solvens II er summen av beste estimat og en risikomargin.

Beste estimat består av garanterte ytelser og diskresjonære ytelser. Verdien av beste estimat tilsvarer det sannsynlighetsvektede gjennomsnittet av alle fremtidige kontantstrømmer av inn- og utbetalinger som forventes innenfor kontraktens grense.

Risikomarginen beregnes som nåverdien av kapitalkostnadene forbundet med å stille til rådighet tellende ansvarlig kapital svarende til det solvenskapitalkravet som er nødvendig for å dekke forsikringsforpliktelsene i løpet av disse forpliktelsesenes levetid.

KLP benytter overgangsregler for beregning av forsikringstekniske avsetninger i henhold til Solvens II-forskriften § 56. Forsikringstekniske avsetninger. Effekten beregnes som differansen mellom de forsikringstekniske avsetningene og regnskapets forsikringsmessige avsetninger. Effekten avtrappes lineært ved begynnelsen av hvert år fra 100 prosent 1.

januar 2016 til 0 prosent 1. januar 2032. I tillegg er det gitt et gulv for verdsettelsen som begrenser effekten av overgangsregelen.

Tabell 6 og tabell 7 under, viser de forsikringstekniske avsetningene under Solvens II og de forsikringsmessige avsetningene i finansregnskapet for gruppen fordelt på bransjer for KLP. Forsikringstekniske avsetninger under Solvens II vises både med og uten bruk av overgangsregler for de forsikringstekniske avsetningene som KLP anvender. Solvens II-avsetningene er beregnet med volatilitetsjustering omtalt i Solvens II-forskriften § 3 (2). Rentekurve. Volatilitetsjusteringen gir et påslag i den risikofrie markedsrenten. Det betyr at forpliktelsene blir lavere enn de ville blitt uten denne justeringen. Effekten er avhengig av størrelsen på påslaget. Justeringen per 31.12.2023 utgjør et rentepåslag på 0,27 prosentpoeng de ti første årene for deretter å avta noe.

KLP Skadeforsikring AS er ikke omfattet av overgangsreglene og benytter ikke volatilitetsjustering i sine beregninger.

Tabell 6 Forsikringsavsetninger for KLP med volatilitetsjustering og med overgangsregler for de forsikringstekniske avsetningene under Solvens II. Beløp i milliarder kroner.

Forsikringsavsetninger 2023 inkludert overgangsregler	Beste estimat	Risiko-margin	Forsikringstekniske avsetninger Solvens II	Forsikringsmessige avsetninger Regnskap
Offentlig tjenestepensjon	702.4	11.3	713.7	725.8
Livsforsikring	702.4	11.3	713.7	725.8

Tabell 7 Forsikringsavsetninger for KLP med volatilitetsjustering men uten overgangsregler for de forsikringstekniske avsetningene under Solvens II. Beløp i milliarder kroner.

Forsikringsavsetninger 2023 inkludert overgangsregler	Beste estimat	Risiko-margin	Forsikringstekniske avsetninger Solvens II	Forsikringsmessige avsetninger Regnskap
Offentlig tjenestepensjon	702.4	11.3	713.7	725.8
Livsforsikring	702.4	11.3	713.7	725.8

Med bruk av overgangsreglene er de forsikringstekniske avsetningene under Solvens II lavere enn uten bruk av overgangsreglene.

For å kunne beregne tidsverdien av framtidige kontantstrømmer, genereres økonomiske scenarier i en økonomisk scenariogenerator (ESG). KLP bruker scenario generator fra Moody's Analytics. Scenariogeneratoren kalibreres til den risikofrie rentekurven publisert av EIOPA. Denne rentekurven benyttes både til å diskontere kontantstrømmene og som initial rentekurve for simulering av fremtidig avkastning. Scenariene genereres risikonøytralt, slik at alle aktivaklasser i forventning får avkastning gitt ved risikofri rentekurve. Dette er i tråd med Solvens II-regelverket.

For KLP Skadeforsikring AS utgjør erstatningsavsetningen i Solvens II-balansen nåverdien av fremtidige erstatningsutbetalinger for inntrufne skader samt skadebehandlingskostnader. I praksis beregnes denne ved å neddiskontere de bokførte erstatningsreservene.

Premieavsetningen i Solvens II-balansen for KLP Skadeforsikring AS, utgjør nåverdien av fremtidige premieinnbetalinger og fremtidige erstatningsutbetalinger, samt

administrasjonskostnader for ikke inntrufne skader. Solvens II-verdiene tar også hensyn til forventet avgang og forventet akseptert forretning for avgitte tilbud som foretaket har forpliktet seg til. Det er fremtidige innbetalinger som står for det meste av forskjellen mot bokført uopptjent premie.

Risikomarginen i Solvens II-balansen er en avsetning som er ment å dekke kostnader det vil medføre å få et annet selskap til å overta foretakets forsikringsportefølje. Denne er beregnet ut fra nåverdien av kapitalkostnaden et overtagende selskap vil få når det må holde risikokapital lik solvenskapitalkravet som oppstår ved å overta porteføljen.

Mer spesifikt beregnes solvenskapitalkravet som oppstår umiddelbart ved å overta forsikringsporteføljen med alle tilhørende forsikringsforpliktelser og fordringer. Solvenskapitalkravet frem i tid reduseres i takt med reduksjonen i beste estimat for de forsikringstekniske avsetningene.

Verdien av de forsikringstekniske avsetningene etter Solvens II og de forsikringsmessige avsetningene i regnskapet er vist i tabell 8 under.

Tabell 8: Forsikringsavsetninger for KLP Skadeforsikring AS. Beløp i milliarder kroner.

Forsikringsavsetninger 2023	Beste estimat	Risiko-margin	Forsikringstekniske avsetninger Solvens II	Forsikringsmessige avsetninger Regnskap (IFRS 17)
Yrkesskade	0.664	0.036	0.700	0.699
Inntektstap	0.395	0.027	0.422	0.428
Ansvarsforsikring for motorvogn	0.118	0.010	0.128	0.089
Annen motorvognforsikring	0.147	0.021	0.168	0.229
Forsikring mot brann og annen tingskade	1.452	0.071	1.523	1.584
Ansvar	0.175	0.012	0.187	0.188
Assistanse	0.009	0.003	0.012	0.020
Skadeforsikring – unntatt helseforsikring	2.961	0.178	3.139	3.238
Helseforsikring	0.187	0.006	0.193	0.216
Annet*				-0.062
Skadeforsikring totalt	3.147	0.185	3.332	3.392

*: Her legges inn fordringer/regresser som er inkludert i forsikringsmessige avsetninger i IFRS 17.

D.2.2 Usikkerhet knyttet til verdien av forsikringstekniske avsetninger

Ved anvendelse av komplekse kontantstrømmodeller, vil det alltid hefte noe usikkerhet rundt resultatene. Verdsettelsen av forpliktelser og beregning av tilgjengelig kapital og kapitalkrav, er følsomme for antakelser, valg av metoder og bearbeidelse av input som foretas i forkant av hver beregning. Graden av usikkerhet i beregningene av forsikringsforpliktelsen drives av usikkerhet i de underliggende antagelsene. Antakelsene gjennomgås minst årlig i foretakenes risikostyringskomitéer for å sikre at de reflekterer foretakenes vedtatte planer og

strategier på en hensiktsmessig måte. Plan for fremtidige ledelsestiltak godkjennes av styret samtidig som de sentrale forutsetningene for beregning av kapitaldekning, herunder forutsetningene for de forsikringstekniske avsetningene, tas til etterretning.

Rentekurven, som er gitt av EIOPA, er basert på en del forutsetninger som er usikre, herunder metodikk for ekstrapolering, tidsperiode for å nå langsiktig rente, nivå på langsiktig rente og nivå på volatilitetsjustering. Som en del av ORSA-prosessen gjennomføres følsomhetsanalyser for verdien av solvenskapitalen og kapitalkravene for endrede forutsetninger. Hensikten er blant annet å øke forståelsen rundt følsomheten i beregningene.

D.2.3 Verdien av forsikringsmessige avsetninger, grunnlag, metoder og forutsetninger

KLP

I finansregnskapet består avsetningene av premiereserve, bufferfond, øvrige avsetninger til forsikringsfond og andre tekniske avsetninger.

Premiereserven i finansregnskapet, beregnes som nåverdien av de fremtidige pensjonsutbetalingene, hensyntatt biometriske forutsetninger for dødelighet, uførhet og reaktivering, diskontert med den garanterte renten på tidspunktet for opptjeningen gjennom den enkelte forsikringskontrakts løpetid. Verdsettelsen er deterministisk, og de biometriske forutsetningene er gitt i de til enhver tid gjeldende pristariffene meldt Finanstilsynet. For opplevelse/død benyttes pristariffen K2013 og KLPs egen pristariff. For uførhet og reaktivering benyttes KLPs egne pristariffer tilpasset hvert risikofellesskap. Forutsetningene inneholder sikkerhetsmarginer i forhold til det man vurderer som et beste estimat.

KLP Skadeforsikring AS

Ved beregning av forsikringstekniske avsetninger er det foretatt individuell skadereservering for alle meldte skader. Reserveringene justeres i takt med løpende skadebehandling. Alle åpne skader skal ha en spesiell vurdering minst én gang i året.

Avsetning for inntrufne skader som ikke er meldt til selskapet, beregnes ved hjelp av statistiske modeller. Modellene hensyntar det erfaringsbaserte meldemønsteret innenfor de forskjellige risikogrupperne.

I skadeforsikring foretas det også målinger og justeringer av de totale erstatningsavsetningene, fra meldte skader og ikke meldte skader, slik at det totale avsetningsnivået blir målt opp mot endringer i risikoelementer som skadefrekvens, storskadeinnslag, bestandssammensetning og bestandsstørrelse. Erstatningsavsetningene er vurdert til forventningsrett nivå og inneholder avsetninger for fremtidige indirekte skadebehandlingskostnader.

Erstatningsavsetningene er neddiskontert med en rentekurve fastsatt i henhold til regnskapsstandardene.

Det tillegges en risikojustering slik at avsetningene med 75 prosent sannsynlighet er tilstrekkelig til å dekke alle fremtidige forpliktelser. Konfidensnivået på 75 prosent er fastsatt av styret og gjenspeiler risikoappetitten.

Avsetning for uavløpt risiko er beregnet til den proratariske delen av betalt premie som opptjenes etter regnskapsavslutningen, justert for sesongvariasjon der det er relevant.

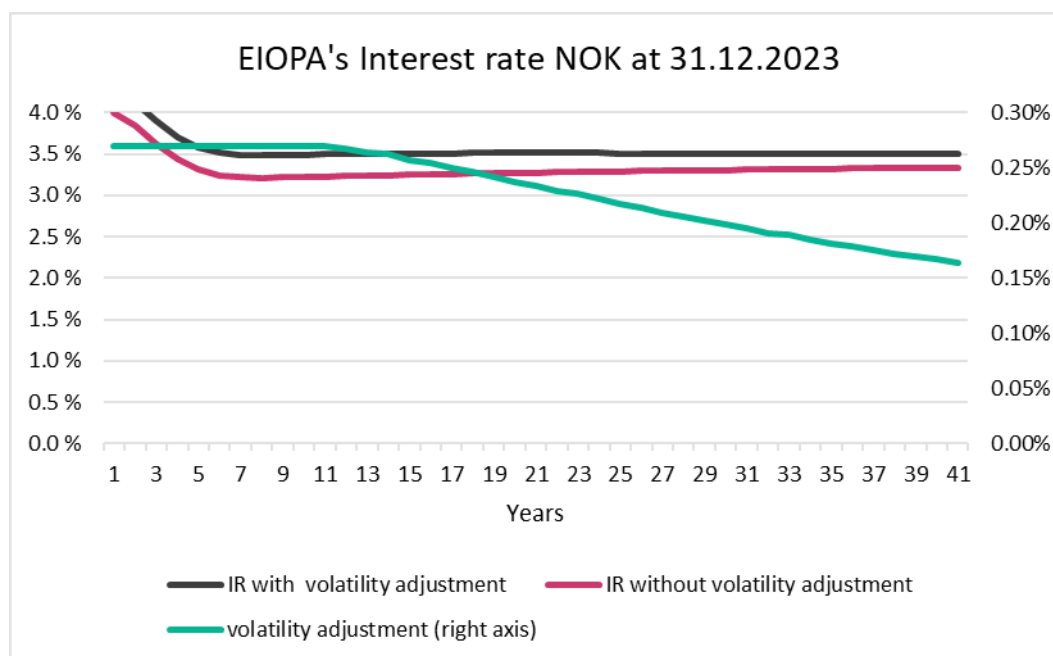
D.2.4 Motsvarsjustering

Gruppen anvender ikke motsvarsjusteringen (matching-justering) omtalt i Solvens II-forskriften § 3 (3). Rentekurve.

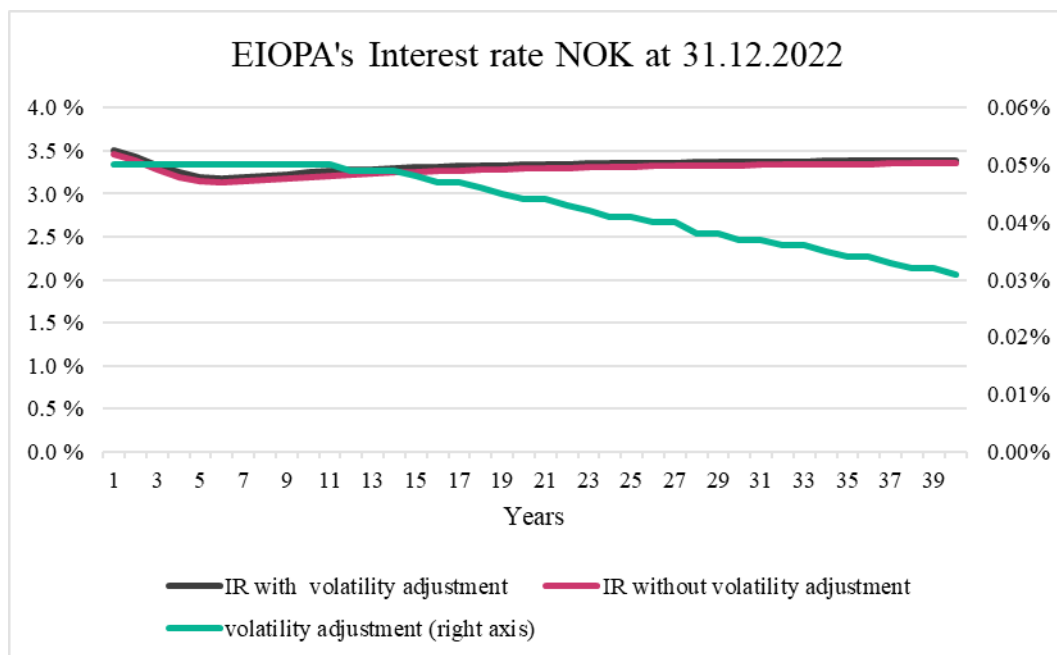
D.2.5 Volatilitetsjustering

KLP anvender volatilitetsjusteringen omtalt i Solvens II-forskriften § 3 (2). Rentekurve volatilitetsjusteringen gir et påslag i den risikofrie markedsrenten. Det betyr at forpliktelsene blir lavere enn de ville blitt uten denne justeringen. Effekten er avhengig av størrelsen på påslaget. Justeringen per 31.12.2023 utgjør et rentepåslag på 0,27 prosentpoeng de ti første årene, deretter avtar påslaget. Effekten er vist for KLP siden konsernets forsikringstekniske avsetninger domineres av morselskapet og KLP Skadeforsikring AS ikke benytter volatilitetsjustering i sine beregninger.

Figur 3: EIOPAs rentekurve med og uten volatilitetsjustering per 31.12.2023

Figur 4: EIOPAs rentekurve med og uten volatilitetsjustering per 31.12.2022

Tabell 9: Effekt av å benytte volatilitetsjustering og overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger for KLP Gruppe. Beløp i milliarder kroner.

2023	Med bruk av volatilitetsjustering	Uten bruk av volatilitetsjustering	Differanse
Forsikringstekniske avsetninger	717.0	716.9	0.1
Solvenskapitalkrav	17.3	17.6	-0.3
Tellende ansvarlig kapital til dekning av SCR	49.2	49.5	-0.3
Solvenskapitaldekning	284 %	281 %	3 %
Minstebeløpet for gruppens solvenskapitalkrav	4.7	5.6	0.9

Differansen i prosent, er prosentpoeng.

D.2.6 Overgangsbestemmelsene om risikofri rentekurve

Gruppen anvender ikke overgangsbestemmelsene om risikofri rentekurve Ved verddivurderingen av forsikringsforpliktelsene benyttes de risikofrie rentekurvene som til enhver tid er offentliggjort av Finanstilsynet, Solvens II-forskriften § 3 (1).

D.2.7 Overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger

KLP anvender det midlertidige fradraget gitt ved overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger omtalt i Solvens II-forskriften §56. Forsikringstekniske avsetninger. Note 26 Kapitalkrav i KLP-konsernets årsregnskap (note 17 i kvartalsregnskapet), viser beregningene uten bruk av dette midlertidige fradraget. Begge beregningene er vist i tabell 10 under.

Overgangsperioden er 16 år fra 2016 til 2032, og fradraget reduseres lineært over perioden. For 2022 ble fradraget redusert til 10/16.

Ved årsslutt 2023 var de forsikringstekniske avsetningene beregnet uten overgangsregelen for KLP lavere enn de forsikringsmessige avsetningene, slik at overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger ikke gir noe fradrag. De forsikringstekniske avsetningene var per 31.12.2023 på 717,0 milliarder kroner for KLP Konsern.

Tabell 10: Effekten av å benytte overgangsregelen for de forsikringstekniske avsetningene for gruppen. Beløp i milliarder kroner.

2023	Med bruk av overgangsregler	Uten bruk av overgangsregler	Differanse
Forsikringstekniske avsetninger	717.0	717.0	0.0
Solvenskapitalkrav	17.3	17.3	0.0
Tellende ansvarlig kapital til dekning av SCR	49.2	49.2	0.0
Solvenskapitaldekning	284 %	284 %	0 %
Minstebeløpet for gruppens solvenskapitalkrav	4.7	4.7	0.0

D.2.8 Diverse

D.2.8.1 Reassuranse

KLP har i dag kun kollektive produkter uten mulighet for valg av forsikringsdekningsomfang for de enkelte forsikrede. Ut fra denne begrensning, foretakets størrelse og derav følgende store risikobærende evne, er behovet for å ha en reassuranse i KLP vurdert som lite. KLP benytter per i dag ikke reassuranse.

KLP Skadeforsikring AS har et eget reassuranseprogram. Foretaket optimaliserer reassuranseprogrammet i forhold til reassuransekostnader og foretakets risikoevne. Reassuranseprogrammet for KLP Skadeforsikring AS revurderes og fornyes årlig. Det stilles krav til minimumsrating av reassurandør. Andel av programmet plassert hos én reassurandør er begrenset.

D.2.8.2 Vesentlige endringer i forutsetninger

KLP

Beregning av beste estimat er basert på oppdaterte erfaringsdata.

KLP Skadeforsikring AS

I løpet av 2023 har det ikke blitt foretatt noen vesentlige endringer i forutsetningene for beregningen av forsikringstekniske avsetninger for KLP Skadeforsikring AS.

D.3 Andre forpliktelser

Tabellen under viser fordelingen av andre forpliktelser.

Tabell 11: Andre forpliktelser. Beløp i milliarder kroner.

Andre forpliktelser	Solvens II 2023	Regnskap 2023	Solvens II 2022	Regnskap 2022
Avsetninger, andre enn forsikringstekniske avsetninger	0.7	0.7	1.1	1.1
Pensjonsforpliktelse	0.7	0.7	0.6	0.6
Utsatt skatteforpliktelse *	0.9	0.6	0.7	0.4
Derivater***	3.1	1.1	2.8	1.3
Finansielle forpliktelse, annet enn gjeld til kredittinstitusjoner	6.7	6.7	2.7	2.7
Forpliktelse i forbindelse med direkte forsikring, herunder forsikringsformidlere	1.5	1.5	0.7	0.8
Betalingsforpliktelse (til leverandører, ikke forsikring)	1.0	1.1	1.2	1.2
Fondsobligasjonskapital og ansvarlig lånekapital	4.7	4.8	4.5	4.6
Andre forpliktelse**	1.0	0.8	1.1	0.9
Totalt	20.4	18.1	15.2	13.6

*Med brutto skatteforpliktelse under Solvens II

** Reassuranse og andre forpliktelse som ikke er vist andre steder. Fra og med 2019 inkluderer dette også risikoutjevningfond tilhørende KLP.

*** Differanse skyldes utskillelse av derivater på enkelte eiendeler i SII. I regnskapet behandles disse eiendelene ulikt og presenteres samlet.

D.3.1 Avsetninger, andre enn forsikringstekniske avsetninger

Solvens II verdsettelse er lik regnskapsverdsettelse

Avsetninger, andre enn forsikringstekniske avsetninger, verdsettes til virkelig verdi.

D.3.2 Pensjonsforpliktelse – pensjoner egne ansatte

Solvens II verdsettelse er lik regnskapsverdsettelse

KLPs ansatte har en ytelsesbasert pensjonsforpliktelse. Hoveddelen er dekket gjennom offentlig tjenestepensjon i KLP ved medlemskap i Fellesordningen for kommuner og bedrifter (Fellesordningen). Øvrig forpliktelse er også ytelsesbasert, men dekkes over driften.

Forpliktelse inngår i Solvens II-balansen med nåverdien av forpliktelse på balansedagen, med fradrag for virkelig verdi av pensjonsmidlene. Bruttoforpliktelse er beregnet ved lineærmetoden. Nåverdien av bruttoforpliktelse er diskontert på 3,0 prosent som skal gjenspeile rentene på norske høykvalitetsobligasjoner.

Tabellen under viser pensjonsforpliktelsene i milliarder kroner:

Tabell 12: Netto pensjonsforpliktelse for egen ansatte. Beløp i milliarder kroner.

Netto pensjonsforpliktelse for ansatte	2023	2022
Nåverdi av forpliktelsene	3,5	3,1
Virkelig verdi av pensjonsmidlene	2,6	2,3
Netto pensjonsforpliktelse egne ansatte	0,9	0,8

Tabell 13: Allokering av pensjonsmidlene for egen ansatte

Pensjonsmidlenes sammensetning	2023	2022
Eiendom	13,3 %	14,7 %
Utlån	11,3 %	12,0 %
Aksjer	31,6 %	30,2 %
Anleggs-/HTF- obligasjoner	28,6 %	29,0 %
Omløpsobligasjoner	11,5 %	12,2 %
Likviditet/pengemarked	3,6 %	1,9 %
Totalt	100,0 %	100,0 %

D.3.3 Utsatt skatt

Verdsettelse Solvens II

Se omtale under pkt D.1.2.

Verdsettelse regnskap:

Per 31.12.2023 har gruppen en balanseført netto utsatt skatt på 0,6 milliarder kroner, se omtale under kapittel D.1.2.

D.3.4 Derivater

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Derivater verdsettes til virkelig verdi.

D.3.5 Finansielle forpliktelser annet enn gjeld til kredittinstitusjoner

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Disse forpliktelsene er verdsatt til virkelig verdi.

D.3.6 Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring, herunder forsikringsformidlere

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Disse forpliktelsene er verdsatt til virkelig verdi.

D.3.7 Betalingsforpliktelser (til leverandører, ikke forsikring)

Solvens II-verdsettelsen er lik regnskapsverdsettelsen

Disse forpliktelsene er verdsatt til virkelig verdi.

D.3.8 Fondsobligasjonslån

Verdsettelse Solvens II

Under Solvens II verdsettes finansielle forpliktelser ved opptak av lån til virkelig verdi. Senere verdsettelse skal ikke ta hensyn til endringer i foretakets egen kredittverdighet etter opptak. På Solvens II-balansen er fondsobligasjonslånet verdsatt på en rentekurve som ikke inneholder noe kredittpåslag for foretaket, noe som gir en konservativ verdsettelse av lånet.

Verdsettelse regnskap

Fondsobligasjonslånet er regnskapsmessig verdsatt til amortisert kost, justert for verdiendringer som følge av valuta- og renteendringer etter reglene om virkelig verdisikring.

D.3.9 Ansvarlig lånekapital

Verdsettelse Solvens II

Under Solvens II verdsettes finansielle forpliktelser ved opptak av lån til virkelig verdi. Senere verdsettelse skal ikke ta hensyn til endringer i foretakets egen kredittverdighet etter opptak. Ansvarlige lån verdsettes på Solvens II-balansen på en rentekurve der foretakets kredittpåslag er holdt uendret siden opptak av lånet.

Verdsettelse regnskap

Ansvarlig lån er vurdert til amortisert kost. Ansvarlig lån i utenlandsk valuta er omregnet til norske kroner på balansedagen. Dette betyr at den regnskapsmessige bokførte verdien er rundt 80 millioner kroner lavere enn Solvens II-verdsettelsen.

KLP har ett ansvarlig lån per 31.12.2023.

D.4 Alternative verdsettelsesmetoder

KLPs vurderingsprinsipper for eiendeler som ikke kan verdsettes basert på noterte priser, er beskrevet i note 26 og 27 i årsrapporten for KLP-konsern 2023.

D.5 Andre opplysninger

Alle vesentlige opplysninger om verdsettingen anses dekket i det foregående.

E. Kapitalforvaltning

KLP-konsernets overordnede mål er å forvalte den kapitalen medlemmene har plassert i foretaket, enten som eier (egenkapital) eller som pensjonskunde (pensjonsfond), best mulig innenfor virksomhetens risikoevne.

E.1 Ansvarlig kapital

Konsernets ansvarlige kapital domineres av ansvarlig kapital i morselskapet. Mindre bidrag kommer fra KLP Skadeforsikring AS, samt ansvarlig kapital beregnet i samsvar med relevante sektorregler for KLP Banken AS og KLP Kapitalforvaltning AS. Formålet med foretakets ansvarlige kapital er å tilfredsstille regulatoriske krav under Solvens II med god margin. Foretaket rapporterer kapitaldekning for solvenskapitalkravet og minstekapitalkravet kvartalsvis.

Styrene i KLP og KLP Skadeforsikring AS har vedtatt en retningslinje for kapitalstyring. Formålet med retningslinjen er å sikre at de respektive foretakene er tilstrekkelig kapitalisert og oppfyller de regulatoriske minimumskrav til kapital fastsatt av Finanstilsynet. Foretakene har i tillegg satt egne rammer for solvenskapitaldekningen som ligger godt over kravene fra Finanstilsynet.

Retningslinjen definerer soner for solvenskapitaldekningen. Det utarbeides årlig en kapitalplan hvor soneinndelingen og mål for solvenskapitaldekning fastsettes for planperioden som normalt er tre år. Hvilke tiltak som kan eller skal iverksettes ved ulike nivå på solvenskapitaldekningen defineres også. I inneværende planperiode har både KLP og KLP Skadeforsikring AS et mål om å ha en solvenskapitaldekning på over 150 prosent. Selskapene oppfyller kravet med god margin.

KLP benytter overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger, men gruppen setter mål for solvenskapitaldekning uten bruk av denne. Av samme grunn rapporteres solvenskapitaldekning uten bruk av overgangsregel i noter til foretakenes regnskap og KLP-konsernets regnskap. Gruppens solvenskapitaldekning uten bruk av overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger var 284 prosent per 31.12.2023, godt over eget mål på 150 prosent, som igjen er godt over myndighetenes krav. Solvenskapitaldekningen med bruk av overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger var 284 prosent for gruppen.

KLP har i sine vedtekter en rett til å kalle inn kapital fra sine eiere. I tillegg henter foretaket inn et årlig egenkapitalbidrag fra sine eiere. For 2023 var egenkapitalbidraget 0,25 prosent av premiereserven.

Den ansvarlige kapitalen klassifiseres i tre kapitalgrupper med utgangspunkt i egenskapene ved den enkelte kapitalpost. Kvalitet og tilgjengelighet er avgjørende for klassifiseringen. Hovedinndelingen baseres på om

- Kapitalen kan benyttes til eller innbetales etter påkrav for å dekke ethvert tap til enhver tid
- Kapitalen kan ved avvikling benyttes til å dekke tap og skal ikke tilbakebetales før alle andre krav er dekket, herunder krav som følger av forsikrings- og gjenforsikringsavtaler

Kapitalgruppe 1

Foretakets ansvarlige kapital i kapitalgruppe 1 uten begrensninger består av innskutt egenkapital i KLP, aksjekapital i KLP Skadeforsikring og en avstemmingsreserve for konsernet. Avstemmingsreserven sørger for at differansen mellom eiendeler og forpliktelser på Solvens II-balansen er reflektert i den ansvarlige kapitalen. I tillegg inngår

fondsobligasjonslånet som kapital i kapitalgruppe 1 med begrensninger. Til dekning av solvenskapitalkravet på gruppenivå kommer deltakerinteresser i KLP Banken AS og KLP Kapitalforvaltning AS til fradrag og erstattes med disse selskapenes ansvarlige kapital beregnet i samsvar med relevante sektorregler. All kapital i kapitalgruppe 1 er basiskapital.

Kapitalgruppe 2

Under kapitalgruppe 2 inngår ansvarlige lån, og avsetning til naturskadefondet som basiskapital. I tillegg har KLP fått godkjent vedtektsretten til å kalle inn kapital som supplerende kapital, så lenge vilkårene er oppfylt. Den supplerende kapitalen beregnes som 2,5 prosent av KLPs samlede premiereserve til enhver tid, der godkjenning for denne metodikken er gitt frem til og med 31.12.2027. Den siste godkjenningen fra Finanstilsynet ble gitt 27.09.2023.

Kapitalgruppe 3

Under kapitalgruppe 3 inngår en eventuell netto utsatt skattefordel med visse begrensninger. Både ved årsslutt 2023 og årsslutt 2022 var denne null for konsernet.

Fondsobligasjonslånet (15 milliarder JPY) med Solvens II-verdi på 1,4 milliarder kroner per 31.12.2023, har en fast USD-rente på 5,07 prosent per år. Lånet er evigvarende, men KLP har rett til å innløse lånet 28.04.2034. Dersom KLP ikke benytter sin rett til innløsning i 2034, får lånet flytende rente. Kredittmarginen øker da med 1 prosentpoeng til seks måneders JPY LIBOR-rente + margin på 3,30 prosent per år. Lånet ble utstedt 22.04.2014.

Det ansvarlige lånet (294 millioner EUR) med Solvens II-verdi på 3,3 milliarder kroner per 31.12.2023, har en fast rente på 4,25 prosent per år. Lånet ble utstedt 10.06.2015 og er tidsbegrenset med forfall i 2045. I 2020 ble det gjennomført et tilbakekjøp av lånet på EUR 306 millioner av nominell verdi. Innlånet kan innfris av KLP etter ti år, og på hver renteinbetalingsdato etter dette frem til forfallstidspunktet. Lånet er notert på London Stock Exchange.

Solvens II-regelverket stiller krav til sammensetningen av den ansvarlige kapitalen til dekning av henholdsvis solvenskapitalkravet og minstekapitalkravet. Dette kalles tellende ansvarlig kapital.

E.1.1 Klassifisering av ansvarlig kapital som kan dekke solvenskapitalkravet

Ansvarlig kapital til dekning av solvenskapitalkravet var ved årsslutt 2023 og årsslutt 2022 sammensatt som vist i tabell 15 under. Beregningene av forsikringstekniske avsetninger er med overgangsregler.

Tabell 15: Klassifisering av ansvarlig kapital for gruppen. Beløp i milliarder kroner.

Tellende ansvarlig kapital for å dekke SCR	31.12.2023	31.12.2022
Kapital uten begrensninger	40.6	37.0
Fondsobligasjonslån	1.4	1.4
Fradrag for deltakerinteresser i finansinstitusjoner	-3.6	-3.4
Ansvarlig kapital i finansinstitusjoner	3.6	3.3
Sum ansvarlig kapital i kapitalgruppe 1	42.0	38.3
Sum tellende ansvarlig kapital i kapitalgruppe 1	42.0	38.3
Ansvarlige lån	3.3	3.0
Risikoutjevningfond	3.7	4.6
Naturskadefond	0.2	0.3
Supplerende kapital	14.3	13.0
Sum ansvarlig kapital i kapitalgruppe 2	21.5	20.9
Sum tellende ansvarlig kapital i kapitalgruppe 2	7.2	7.3
Utsatt skattefordel	0.0	0.0
Sum ansvarlig kapital i kapitalgruppe 3	0.0	0.0
Sum tellende ansvarlig kapital i kapitalgruppe 3	0.0	0.0
Tellende ansvarlig kapital som kan dekke solvenskapitalkravet	49.2	45.7

Kapital uten begrensninger fremkommer som differansen mellom eiendeler og forpliktelser i Solvens II-balansen fratrukket naturskadefondet og risikoutjevningfondet og justert for eierskap i finansinstitusjoner. Totalt utgjør dette 40,6 milliarder kroner per 31.12.2023.

Kapital med begrensninger kan ikke utgjøre mer enn 20 prosent av det samlede beløpet for postene i kapitalgruppe 1. Fondsobligasjonslånet ligger godt under denne begrensningen.

Videre kan ikke summen av tellende kapital i kapitalgruppe 2 og 3 overstige 50 prosent av solvenskapitalkravet. For konsernet virker dette begrensende både ved årsslutt 2023 og årsslutt 2022. Ved en eventuell økning i solvenskapitalkravet vil den ubenyttede kapitalen i kapitalgruppe 2 redusere den negative effekten på solvenskapitaldekningen betydelig.

E.1.2 Klassifisering av basiskapital som kan dekke minstebeløpet for gruppens solvenskapitalkrav

Basiskapital til dekning av minstebeløpet for gruppens solvenskapitalkrav var ved årsslutt 2023 og årsslutt 2022 sammensatt som vist i tabell 16 under. Beregningene av forsikringstekniske avsetninger er med overgangsregler.

Tabell 16: Klassifisering av ansvarlig kapital for gruppen. Beløp i milliarder kroner.

Tellende ansvarlig kapital for å dekke MSCR	31.12.2023	31.12.2022
Kapital uten begrensninger	40.6	37.0
Fondsobligasjonslån	1.4	1.4
Fradrag for deltakerinteresser i finansinstitusjoner	-3.6	-3.4
Sum ansvarlig kapital i kapitalgruppe 1	38.4	35.0
Sum tellende ansvarlig kapital i kapitalgruppe 1	38.4	35.0
Ansvarlige lån	3.3	3.0
Risikoutjevningfond	3.7	4.6
Naturskadefond	0.2	0.3
Supplerende kapital	0.0	0.0
Sum ansvarlig kapital i kapitalgruppe 2	7.1	8.0
Sum tellende ansvarlig kapital i kapitalgruppe 2	0.9	1.0
Utsatt skattefordel	0.0	0.0
Sum ansvarlig kapital i kapitalgruppe 3	0.0	0.0
Sum tellende ansvarlig kapital i kapitalgruppe 3	0.0	0.0
Tellende ansvarlig kapital som kan dekke minimum solvenskapitalkrav	39.4	36.1

Begrensninger på kapitalen i kapitalgruppe 1, er som beskrevet under kapittel E.1.1. Videre kan ikke summen av tellende kapital i kapitalgruppe 2 og 3 overstige 20 prosent av minstebeløpet. For konsernet virker dette begrensende både ved årsslutt 2023 og årsslutt 2022. Ved en eventuell økning i minstebeløpet vil den ubenyttede kapitalen i kapitalgruppe 2 redusere den negative effekten på kapitaldekningen betydelig.

E.1.3 Forskjeller mellom egenkapital i foretakets regnskap og differansen mellom eiendeler og forpliktelser under Solvens II

Forskjell mellom egenkapital i regnskapet og differanse mellom eiendeler og forpliktelser på Solvens II-balansen for KLP, var ved årsslutt 2023 og årsslutt 2022 som gitt i tabell 17 under:

Tabell 17: Sum egenkapital i regnskapet og differansen mellom eiendelene og forpliktelsene under Solvens II. Beløp i milliarder kroner.

KLP	31.12.2023	31.12.2022
Innskutt egenkapital	23.3	21.4
Opptjent egenkapital	23.1	21.4
Sum egenkapital	46.4	42.8
Differanse mellom eiendeler og forpliktelser under Solvens II	45.8	43.3
Forskjell	0.7	0.46

E.2 Solvenskapitalkrav og minstebeløp for gruppens solvenskapitalkrav

E.2.1 Solvenskapitalkrav

Ved årsslutt 2023 var kapitalkravene som følger:

Minstebeløpet for gruppens solvenskapitalkrav:	4,7 milliarder kroner
Solvenskapitalkrav:	17,3 milliarder kroner

Kapitalkravene over er inkludert overgangsregler for tekniske avsetninger.

Gruppen benytter standardformelen uten noen foretaksspesifikke parametere. Solvenskapitalkravet ved årsslutt 2023 og årsslutt 2022 fordeler seg som i tabell 18 under.

Tabell 18: Solvenskapitalkravets sammensetning med overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger. Beløp i milliarder kroner.

KLP gruppe	31.12.2023	31.12.2022
Markedsrisiko	4.9	4.5
Motpartsrisiko	0.3	0.4
Forsikringsrisiko	10.1	11.3
Helseforsikringsrisiko	0.4	0.4
Skadeforsikringsrisiko	0.7	0.8
Diversifisering	-3.8	-3.8
Operasjonell risiko	3.3	2.9
Tapsabsorberende evne til utsatt skatt	-1.6	-1.9
Tillegg for tapsabsorberende evne til forsikringstekniske avsetninger	0.2	0.2
Kapitalkrav for KLP Banken AS og KLP Kapitalforvaltning AS	2.9	1.2
Solvenskapitalkrav	17.3	15.9

E.2.2 Forenklede beregninger

Gruppen benytter forenklingene for motpartsrisikomodulen beskrevet i artikkel 111 og artikkel 112 i vedlegg til Forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften.

Forenklingen i artikkel 111 innebærer at det ikke beregnes diversifiseringseffekter innad i en modul ved beregning av risikoreduserende virkning av derivater. Forenklingen i artikkel 112 innebærer at risikojustert verdi av en sikkerhet sjablongmessig settes til 75 prosent. Begge forenklinger gjøres for å lette beregningsarbeidet og gir ubetydelige økninger i kapitalkravet for motpartsrisiko.

E.2.3 Foretaksspesifikke parametere

Gruppen benytter ikke foretaksspesifikke parametere.

E.2.4 Minstebeløpet for gruppens solvenskapitalkrav

Beløpet for gruppens minimumssolvenskapitalkrav er sammensatt av minimumssolvenskapitalkravene for KLP og KLP Skadeforsikring AS. Ved årsslutt 2023 og årsslutt 2022 fordelte dette seg som vist i tabell 19 under.

Tabell 19: Sammensetning av minimumssolvenskapitalkrav med overgangsregler for forsikringstekniske avsetninger. Beløp i milliarder kroner.

Minimumssolvenskapitalkrav MSCR	31.12.2023	31.12.2022
Minstekapitalkrav KLP	4.2	4.7
Minstekapitalkrav KLP Skadeforsikring AS	0.5	0.5
Minimumssolvenskapitalkrav MSCR	4.7	5.1

E.3 Bruk av den durasjonsbaserte undermodulen for aksjerisiko ved beregning av solvenskapitalkravet

Gruppen benytter ikke den durasjonsbaserte undermodulen for aksjerisiko.

E.4 Forskjeller mellom standardformelen og benyttede interne modeller

Gruppen benytter ikke interne modeller.

E.5 Manglende oppfyllelse av solvenskapitalkravet

Gruppen oppfyller både solvenskapitalkravet og minstebeløpet for gruppens solvenskapitalkrav.

E.6 Andre opplysninger

Utvikling i kapital situasjon siden årsskiftet er beskrevet i de enkelte selskaperens rapporter om solvens og finansiell stilling på foretaksnivå.

Godkjenning

Rapporten er godkjent av styret i KLP 20. mars 2024.

Sverre Thornes, Konsernsjef

Templater

Følgende QRTer (Quantitative Reporting Templates) er inkludert i det følgende.

QRT kode	QRT navn
S.02.01.02	Balansen
S.05.01.01	Premier, erstatninger og kostnader pr. forsikringsbransje
S.22.01.04	Effekten av overgangsregler og andre tiltak knyttet til langsiktige garantier
S.23.01.04	Ansvarlig kapital
S.25.01.04	Solvenskapitalkrav - for grupper som benytter standardmetoden
S.32.01.22	Foretak som inngår i gruppen

HOVEDKONTOR

Besøksadresse:
Dronning Eufemias gate 10, Oslo
Sentralbord: 55 54 85 00
Faks: 22 03 36 00

REGIONSKONTOR

Besøksadresse:
Zander Kaaes gate 7, Bergen
Kundesenter: 55 54 85 00
Faks: 55 54 85 90

ALL POST SENDES TIL

Kommunal Landspensjonskasse,
Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo
Elektroniske henvendelser:
klp.no/kontakt

www.klp.no
Organisasjonsnr.: 938 708 606